

תורה אור

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

פרשת משפטים

תשפ"ה

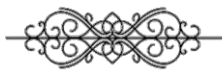
ד"ה "כי תקנה עבד עברי"

תורה אור בא, דף עה עמודה ד

לומדים יקרים,

השבוע מתפרסם ביאור הרב לד"ה "כי תקנה עבד עברי" לפרשת משפטים, שכבר התפרסם בעבר. כפי שעשינו בשבועות הקודמים, בנוסף לחוברת על 'תורה אור', אנו מפרסמים חוברת נוספת עם שיעורי חסידות של הרב על ספרים שונים, והשבוע מתפרסם חלקו הראשון של הביאור למאמר ד"ה "להבין עניין נטילת ידיים", מתוך סידור עם דא"ח.

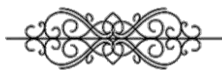

תוכן עניינים

פתיחה	3
'קונה' ו-'בורא': המשכה ובריאה	3
"כי תקנה עבד עברי": המשכת הדעת בנשמות מההעלם אל הגילוי	5
"שש שנים": קיום התורה והמצוות התלבשו בזמן כדי שהנשמה תשיגם	7
"יעבוד": התהפכות המידות על ידי הדעת	13
התפילה: שעת הכושר לגילוי הדעת	17

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

"כי תקנה עבד עברי". הנה לפעמים כתיב **"קונה שמים וארץ"**, **"קונה הכל"**, **וכתיב: "בורא שמים וארץ"**, **"בורא הכל"**. והענין, כי יש בחינה שנקראת דרך סדר ההשתלשלות, מעילה לעילה, ויש בחינה שנקראת למעלה מדרך סדר ההשתלשלות.

פתיחה

הזכרתי את העניין הזה מפני שלפני כמה שנים נמצאה הנוסח המקורי של השיר הזה "ידיד נפש", שיש לו כמה וכמה נוסחאות מקובלים, יש נוסח אשכנזי ונוסח ספרדי ויש ביניהם הבדלים בכמה עניינים משמעותיים, כשנמצא כתב היד של המחבר ראו שיש כמה דברים שאינם נמצאים בשתי הנוסחאות, לא אצל האשכנזים ולא אצל הספרדים. אחד הדברים שיש שם הוא שבשיר כמו ששרים אותו בדרך כלל, נגמר חרוז "והייתה לה שמחת עולם" ובנוסח בכתב היד שהתגלה כתוב "והייתה לך שפחת עולם". התיאור הזה של העבד העברי על הצד הזה של העבדות - עבד עולם, שפחת עולם - הוא קיים עוד מדורות, מקדם קדמתא, בזוהר ובמקורות אחרים.

'קונה' ו-'בורא': המשכה ובריאה

כי תקנה עבד עברי. הנה לפעמים כתיב **"קונה שמים וארץ"**. **"קונה הכל"**. **וכתיב "בורא שמים וארץ. בורא הכל"**. יש שני צדדים שונים: 'קונה שמים' וגם 'בורא שמים', והענין, כי יש בחינה שנקראת דרך סדר ההשתלשלות, מעילה לעילה. כלומר יש סדר שהוא סדר העולם הסיבתי, מעילה לעלול וכך הלאה, ויש בחינה שנקראת למעלה מדרך סדר ההשתלשלות. זהו יחס של קפיצה, של דילוג שאיננו קושר דברים. ביחס הזה דברים אינם קשורים באופן סיבתי ברור

המאמר הזה עוסק במצווה הראשונה בפרשה **"כי תקנה עבד עברי"**, שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחופשי חנם" (שמות כא, ב). במאמר אחר שמדבר על העניין של עבד עברי הוא מסביר שזה סמל של עובד ה'. הרעיון הזה נמצא בהמון ספרי חסידות, אביא דוגמא קטנה לעניין הזה לפני שנכנס לתוך המאמר: את הפיוט "ידיד נפש" חיבר איש גדול, גם בנגלה וגם בנסתר. לא הרבה מהכתבים שלו פורסמו אבל כן פורסם ספרו "ספר חרדים", שהוא ספר הלכתי ומוסרי חשוב מאוד. התמצית שלו היא שהוא מסדר את המצוות לפי האיברים, איזה מצוות חלות על כל איבר, זה מעניין וזה גם חיבור הלכתי חשוב. מלבד זאת יש פירוש לא שלם שלו למסכת ברכות בירושלמי וישנו גם השיר הזה. הוא היה שמש בבית הכנסת בצפת בזמנו של האר"י הקדוש ויש סיפור מפורסם שיום אחד הייתה איזו שמחה בבית הכנסת ובא זקן שאיש לא הכיר, הוא רקד בין האנשים וגם עם אותו שמש ואז האר"י הקדוש רקד איתו. כשגמר לרקוד איתו, הוא רקד גם עם השמש הזה. שאלו אותו האנשים "מילא עם הזקן שרקדת איתו, הוא איש מסתורי, אבל למה רקדת עם השמש?" אז האר"י השיב להם "אם אליהו הנביא רוקד עם השמש אז גם לי מותר לרקוד איתו". זה היה דור כזה.

וזהו ענין בורא וקונה. פירוש: 'בורא' הוא ההתהוות יש מאין, שזהו למעלה מדרך סדר ההשתלשלות, כי הנברא אינו ערוך כלל אל הבורא, אם כן התהוות הנברא היא התחדשות יש מאין, וזהו בורא. אבל אחר כך יש גם כן בחינת השתלשלות העולמות זה מזה דרך עילה ועלול, וזה נקראת 'קונה', שהקנין אינו היות דבר חדש כי אם יציאה מרשות המוכר לרשות הלוקח, שמתחילה הייתה הסחורה מונחת בקופסא אצל המוכר ועל ידי הקנין בא לגלוי להלוקח. וכן בחינת המשכת העלול מן העילה אינו התהוות דבר חדש, כי להוות דבר חדש הוא רק ביכולת הבורא יתברך. אבל המשכת עילה ועלול הוא עניין גלוי ההעלם, כמו גילוי הדיבור מהעלם המחשבה. ועל זה נאמר "קונה הכל", להמשיכן מן ההעלם לגלוי, אחר שכבר נבראו מאין ליש שייך קנין כשנמשך מההעלם לגלוי. ועל דרך זה יובן פירוש "כי תקנה". דהנה כתיב "בעבר הנהר ישבו אבותיכם", הנהר הוא בחינת "ונהר יוצא מעדן", כמו שכתוב בזהר פרשת אמור, שהוא בחינת בינה דאצילות, שנמשך להתלבש בבריאה.

משותף, אני יכול לבנות מעקב אחרי הדרך הזאת. למשל כשעוסקים באיזה תהליך כימי, בוודאי שהחומרים עוברים שינויים, יש שינויים שבטבע ויש שינויים בידי האדם, אבל בסופו של דבר יש לנו התרחשות שמתחוללת במישור שבו כל שלב נובע מהשלב שקדם לו והוא מוביל אל השלב האחר, אפשר להתחקות אחרי השלבים ואחרי ההשפעה שלהם על החומרים הללו. ההגדרה של בריאה לעומת זאת היא שיש פה דילוג, מפני שהנברא והבורא הם במהות מנותקים זה מזה בדרך של אין ערוך. זהו דילוג ששום מספר של צעדים איננו יכול לקשור בין הבורא והנברא, ולכן הנברא מופיע מן האין. בספרי הקבלה יש מה שנקרא "החלל הפנוי", המרווח הזה, שממנו כאילו קופץ הנברא. את ההבדל בין הבורא לנברא אין דרך לגשר, זוהי דרך שאי אפשר לעבור אותה בכך וכך צעדים, תמיד ישנה תהום.

אלא קשורים באופן אחר. יש מערכות מסוימות שאנחנו יכולים לעקוב אחריהן ויש בהן סדר שהולך מדרגה לדרגה ולכל דרגה יש גם יחס ברור לדרגה האחרת - יש שלשלת מסודרת של מערכת אפקטיבית. הסוג השני הוא יחס של קפיצה.

וזהו ענין בורא וקונה. פירוש 'בורא', הוא ההתהוות יש מאין, שזהו למעלה מדרך סדר ההשתלשלות. ההגדרה של 'בורא' היא דרגה שמהווה משהו יש מאין. אם כן, ההגדרה הבסיסית של בריאה היא, יחס של קפיצה שבמסגרתה פתאום מופיע איזשהו דבר, מופיע היש. כי הנברא אינו ערוך כלל אל הבורא, אם כן התהוות הנברא היא התחדשות יש מאין, וזהו בורא. בעצם אין יחס בין הבורא והנברא, יש חוסר יחס מהותי, שהוא לא הבדל של דרגה, ולכן אני לא יכול לראות בו מערכת סיבתית שאפשר למשוך אותה דרגה אחר דרגה עד שאני מגיע אל המקור הראשון. כשיש דברים שיש להם התייחסות אחד עם השני ויש להם סוג מסוים של מכנה

שהיה בתוכי ועכשיו נגלה ויצא החוצה, אבל הוא לא חדש בכלל. למעשה כל מה שאנחנו רואים בעולם הם תהליכים של דבר שכבר נמצא, כלומר כל הדברים נמצאים בתוך גרעין, נמצאים בפוטנציה, ולאחר מכן הם מגלים את האפשרויות הגלומות בהם בצורה כזאת או בצורה אחרת.

ועל זה נאמר "קונה הכל", להמשיכן מן ההעלם לגלוי, אחר שכבר נבראו מאין ליש, שייך קנין, כשנמשך מההעלם לגלוי. אם כן ישנו העניין של הבריאה וההווה החדשה וישנו העניין של הקניין וההווה המתמשכת.

"כי תקנה עבד עברי": המשכת הדעת בנשמות מההעלם אל הגלוי

ועל דרך זה יובן פירוש "כי תקנה עבד עברי". דהנה כתיב "בעבר הנהר ישבו אבותיכם" (יהושע כד, ב). בעבר הנהר ישבו אבותיכם, על דרך הפשט הכי פשוט ברור ש'עברי' נקרא עברי מפני שהוא שייך לעבר הנהר. הנהר הוא בחינת "ונהר יוצא מעדן" (בראשית ב, י), כמו שכתוב בזהר פרשת אמור, שהוא בחינת בינה דאצילות, שנמשך להתלבש בבריאה. הנהר שיוצא מעדן הוא בחינת ספירת הבינה, שהיא זו שנמשכת מעולם האצילות ומגיעה לעולם הבריאה, לפי זה יוצא שההגדרה של העדן היא החכמה. הבינה יוצאת מעדן להשקות את הגן, שהוא עולם הבריאה, אחרי הגן יש התפצלויות נוספות אבל היציאה הראשונה היא שם ולכן לבינה קוראים (וכך זה מופיע גם בשיר 'א-ל מסתתר')

אבל אחר כך יש גם כן בחינת השתלשלות העולמות זה מזה, מעבר לתהליך הראשוני של הבריאה יש לנו עניין של התהוות העולמות זה מזה דרך עילה ועלול, וזה נקראת קונה. הוא מגדיר מבחינה לשונית: שהקנין אינו היות דבר חדש, כי אם יציאה מרשות המוכר לרשות הלוקח, שמתחילה הייתה הסחורה מונחת בקופסא אצל המוכר, ועל ידי הקנין בא לגלוי להלוקח. אם כן ההגדרה של קניין היא הגדרה של העברת מציאות משלב אחד לשלב שני, ההבדל בין קניין ובריאה הוא שקניין הוא שינוי בתוך מציאות קיימת ולעומת זאת בריאה היא יצירה של מציאות חדשה. קניין הוא מעבר מודרג מבעלים אחד לבעלים אחר, עניין הבריאה הוא שאין שום מעבר. וכן בחינת המשכת העלול מן העילה, אינו התהוות דבר חדש, כי להוות דבר חדש, שהוא חדש במהות, שלא היה בכלל - הוא רק ביכולת הבורא יתברך. אבל המשכת עילה ועלול, הוא עניין גלוי ההעלם, המשכה סיבתית היא כאשר הדבר הנעלם בא לידי גלוי באיזשהו אופן, כמו גילוי הדיבור מהעלם המחשבה. יש לנו יחס סיבתי בתוכנו, הדיבור הוא גילוי הנובע מהמחשבה. אמנם לפעמים כששומעים את חברי הכנסת זה לא נראה ככה כלל... אבל אולי זה אומר משהו על טיב המחשבה ולא על מהות המחשבה... הדיבור הוא גילוי של המחשבה הפנימית, אדם חושב על איזשהו דבר ואת הדבר הזה הוא מוציא לידי גילוי בדיבור. במובן הזה הדיבור הוא חדש, אבל החידוש הזה הוא רק חידוש מהבחינה שהדיבור יצא החוצה. היה דבר

וזוהו "ומשם יפרד". ו-"עבר הנהר" הוא מה שלמעלה מבחינת הבינה ושכל המושג, שם ישבו והושרשו האבות. רק מה שירדו הנשמות אחר כך עד שנקרא "זרע בהמה", זהו רק בחינת הנצוץ הנמשך למטה, על זה שייך לומר כן. אבל שורשו ומקורו הוא אפילו בעבר הנהר, שהוא למעלה מהשתלשלות, עד ששם אדם ובהמה שוין, "שווה ומשווה קטן וגדול".

ואם כן, להמשיך בחינת הדעת בנשמות הנקראות "זרע בהמה" אין צריך לזה רק בחינת קנין, שהיא המשכה מההעלם אל הגלוי. היינו להמשיך משורשן שהוא בעבר הנהר, ששם יש להם דעת גדול מאוד. רק שזה נעלם לגמרי מהנצוץ המלוכש בבריאה, יצירה, עשייה, וצריך להמשיך משם מההעלם אל הגלוי. וזהו "כי תקנה עבד עברי", וזה בנקל יותר מאם היה צריך להיות הויה חדשה ממש. "שש שנים יעבד". פירוש, על ידי המשכת הדעת יוכל להיות בחינת "לעבדו", להיות עובד אלקים. שיש הפרש גדול בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, הגם שהוא צדיק כמו שנאמר בגמרא הובא בתניא.

הלכו וירדו עד למדרגה הנמוכה, עד שנקרא, "וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה" (ירמיהו לא, כו), כלומר, מן השורש הראשון יורדים וחוזרים ויורדים עד שישנם יצורים שאפשר להגיד שהם זרע בהמה, יש להם רק מה שנקרא 'מראה אדם', אבל בעצם זהו זרע בהמה. אבל זה שהוא נקרא זרע בהמה זהו רק בחינת הנצוץ הנמשך למטה, אותו ניצוץ שמגיע למטה, על זה שייך לומר כן. אותו ניצוץ יכול להיות שהוא מגיע למטה. יש אנשים שמגיעים מטה בבחינה של זרע אדם ויש כאלה שמה שמגיע מהם בעולם הזה הוא לא יותר מאשר זרע בהמה, אבל שורשו ומקורו גם זה שהוא בבחינה הנמוכה הוא, אפילו בעבר הנהר, שהוא למעלה מהשתלשלות עבר הנהר הוא הצד האחר של המציאות, שהוא למעלה מההשתלשלות, עד ששם אדם ובהמה שוין. אבותינו באו מעבר הנהר ושם אין הבדל בכלל בין הקטן

"רחובות הנהר", שהוא הנהר שיוצא מעדן.

וזוהו "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים" (בראשית, שם). העולמות שלנו נקראים 'עלמא דפרודא' [=עולם הפירוד]. הנהר יוצא משם ומשם הוא מתפרד, הוא נחתך לחלקים ורק אז הוא מגיע לעולם שלנו, עולם הפרודות, עולם הדברים הנפרדים. ועבר הנהר, הוא מה שלמעלה מבחינת הבינה ושכל המושג, הנהר הוא הבינה ו"בעבר הנהר ישבו אבותיכם", אבותיכם באו מן הצד האחר של הנהר, מלמעלה, מהמדרגה הזאת, שם ישבו והושרשו האבות. שורשנו הוא בעצם בעבר הנהר, אנחנו שייכים לצד האחר של ההוויה. השורש שלנו, או כמו שהוא מגדיר את זה 'אבותינו' ישבו בצד האחר של הנהר. אנחנו אלה שעברו את הנהר הזה, אנחנו חיים בצד שלנו אבל שורשנו ומקורנו הוא מן הצד האחר.

רק מה שירדו הנשמות אחר כך, הם עברו את הנהר ועכשיו הם פה, בעולם הזה,

לבהמה הוא שמי שהוא 'זרע אדם' יודע שיש לו איזשהו עניין אחר, זה שהוא 'זרע בהמה' איננו יודע. מהבחינה הזאת אפשר להעביד אדם עבודת עבד, אפשר להעביד אדם אפילו עבודת בהמה, היו זמנים שהיו רואים דברים כאלה, שהיו אדם וחמור מושכים יחד מחרשה, ההבדל הוא רק שהאדם יודע שהוא אדם, הבהמה לא יודעת אפילו שהיא בהמה. העניין של המודעות הוא ההבדל, ומי שהוא זרע בהמה, הדבר נעלם ממנו לגמרי אבל הוא צריך את התיקון, וזהו "כי תקנה עבד עברי". וזה בנקל יותר מאם היה צריך להיות הויה חדשה ממש. להיות עברי, לעשות את העבודה הזו, זהו עניין של קניין ולא עניין של הויה, זאת אומרת שלא צריך לברוא את האדם מישראל אלא צריך לתת בו את העניין של הקניין. זה עניין של עבודה ושל מאמץ, המציאות הזאת קיימת והיא רק דורשת שיגלו אותה שלב אחרי שלב.

"שש שנים": קיום התורה והמצוות התלבו בזמן כדי שהנשמה תשיגם

"שש שנים יעבד". פירוש על ידי המשכת הדעת, יוכל להיות בחינת לעבדו, להיות עובד אלקים. שש שנים יעבד, שעל ידי זה שאדם ממשיך את הדעת, מה שקראנו לו 'הקניין', הוא יכול להיות עובד אלוקים. שיש הפרש גדול בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, הגם שהוא צדיק, כמו שנאמר בגמרא והובא בתניא. שם מובאים דברי הנביא מלאכי "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבד אלוקים לאשר לא עבדו"

והגדול, על זה הוא אומר שווה ומשווה קטן וגדול, שווה ומשווה קטן וגדול משום שבבחינת האינסוף ההבדל בין הקטן והגדול אין לו שום משמעות. בעולם הזה ההבדל בין אדם ובהמה הוא הבדל תהומי, בעבר הנהר האחר, אין הבדל ביניהם כלל. ואם כן, להמשיך בחינת הדעת בנשמות הנקראות זרע בהמה, אין צריך לזה רק בחינת קניין שהיא המשכה מההעלם אל הגלוי. מכיוון שכל הנשמות "בעבר הנהר ישבו אבותיכם", לכן אפילו מי שבבחינת זרע בהמה לא צריך שינוי. יש אנשים כאלה שהם זרע בהמה, אבל גם מי שהוא זרע בהמה, כדי לשנות את מהותו הוא לא צריך בריאה חדשה - שינוי מהות שהוא תהומי - אלא זהו עניין של קניין. זה עניין של מאמץ שהולך בשלבים. בתוך המציאות שלנו איננו יכולים להפוך בהמה לאדם, מפני שאלו שתי מהויות חלוקות, אבל כיוון שגם זה שהוא 'זרע בהמה' בעולמנו, נובע מהשורש שבעבר הנהר, כלומר השורש הראשון הוא כולו למעלה מהמעלה, לכן גם זה שהוא 'זרע בהמה' צריך קניין.

הוא צריך שתהיה המשכה מההעלם אל הגלוי, היינו להמשיך משורשן שהוא בעבר הנהר, ששם יש להם דעת גדול מאוד. גם הנשמות הנמוכות ביותר שייכות שם למדרגה שהיא גבוהה מאוד רק שזה נעלם לגמרי מהנצוץ המלוּבש בבריאה, יצירה עשיה. וצריך להמשיך משם מההעלם אל הגלוי. ההבדל בין זרע אדם וזרע בהמה הוא לא בשורש הראשון של ההויה אלא במידת המודעות שיש לו למדרגתו, ההבדל מבחינה זו בין אדם

והעניין, דהנה כתיב "ימים יוצרו", וכתיב "ואברהם זקן בא בימים" – "באינון יומין עלאין". והיינו היומין הם לבושים הנעשים להנשמה מהתורה ומצות בכל יום דווקא, ואם חסר יום אחד בלא מצוה חסרא לבושא. והיינו שלבושים אלו הם כדי שתוכל הנשמה להנות מזיו השכינה ולאשתאבא בגופא דמלכא, שזהו על ידי לבושים אלו הנעשים מהתורה ומצוות, ששרשן מאד נעלה מבחינת גופא דמלכא ממש, רק שירדו להיות לבושים (והוא על דרך המשכת המשל שעל ידו יושג הנמשל).

להם אפילו מודעות איך הם קולטים דברים מסוימים, כל אדם בתחום שלו. ועם זאת, גם האיש שיש לו תפיסה אינסטינקטיבית של הקדוש, יכול להיות שהוא אדם שלא עבד את ה' מעולם.

והעניין מהו העניין של עובד אלוקים, של העבודה המתמדת? דהנה כתיב "ימים יוצרו ולא אחד בהם" (תהילים קלט, טז), הימים נוצרו וכל אחד מהם הוא יום לעצמו. כל יום הוא יצירה מיוחדת, אין שני ימים שהם אותו הדבר, כל יום הוא הוויה מיוחדת, היום ואתמול הם לא בדיוק אותו דבר.

הימים נוצרים, הם לא רק קיטועים בתוך שטף חד-גוני. כשאני לוקח דבר שהוא חד-גוני וחד-ערכי ופורס אותו לפרוסות; ימים, שעות, רגעים, כל הפרוסות הן זהות. אבל הימים הם לא חד-גונים, כל יום הוא יצירה, הוא לא קונפקציה, הוא עבודה, הוא מעשה לעצמו. וכתיב "ואברהם זקן בא בימים" (בראשית כד, א), באינון יומין עלאין. בא בימים כלומר הוא בא עם כל הימים שלו. יש סיפור מפורסם על יהודי זקן שנפטר ועולה לשמים, וכשהוא עומד בתור לחכות הוא רואה שמכניסים לפניו איזה בחור צעיר. הוא שואל איפה היושר שצעיר יכנס לפניו, ואומרים לו "פה מכניסים לפי הזקנה",

(מלאכי ג, יח), הגמרא אומרת על זה שגם עובד אלוקים וגם אשר לא עבדו, הם שניהם צדיקים, אלא שיש צדיק שאינו עובד אלוקים. בגמרא מוסבר ש"אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחת" (חגיגה ט, ב). מי שלא עבדו יכול להיות צדיק אבל זה אדם שנמצא במדרגה הזאת, בין שהוא נולד בה בין שהוא עושה בה, והוא איננו עושה יותר מאמצים מעבר למדרגה הזאת, לכן הוא נקרא "אשר לא עבדו". עובד אלוקים הוא זה שבכל פעם עושה מאמץ מחדש, מעבר למה שהוא רגיל, מעבר למה שהוא מסוגל, כדי להגיע לשלב גבוהה יותר, זה נקרא עובד אלוקים.

יכול להיות שכעת אני לא רואה את ההבדל וזהו העניין הזה של 'ושבתם וראיתם', לעתיד לבוא יראה ההבדל בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו. במובן הזה, האיש הזה הוא צדיק גמור אבל הוא לא עובד את ה', הוא לא עבד את ה' מפני שהוא לא עשה שום מאמץ. אפשר שיהיה אדם שמבחינת מהותו, הקדושה מאירה בתוכו, דברים שבשביל אדם אחר הם עניין של מאבק אימים, הם בשבילו דברים פשוטים. כמו שיש אנשים שיש להם כישרונות, יש אנשים שצריכים לשבת על דברים ולהתייגע ולהזיע ויש כאלה שאין

התווך ביניהם. שמצד אחד הנשמה לא תכלה ומן הצד השני הנשמה תוכל להתכלל בתוך גופא דמלכא. הלבוש הזה נעשה מתורה ומצוות, הנפש צריכה ללבוש תורה כדי שהיא תוכל להיכנס לתוך עולם אחר, והעולם שאליו היא יכולה להיכנס הוא לפי הלבושים שהיא לובשת. במשל בעלמא שהוא לא בדיוק מתאים, כשאדם רוצה להיכנס למדיום אחר, כמו מים, הוא צריך ללבוש לבוש, חליפת צלילה, ובבחינה הזאת חליפת צלילה שחסר לה שרוול, היא לא מועילה לשום דבר. אולי זהו בגד יפה אבל אי אפשר להיכנס איתו לתוך המים. ועל זה כתוב בספרים שהנפש צריכה לעבור כך וכך גילגולים כדי להשלים את כל תרי"ג מצוות, מפני שהנפש צריכה לבוש שלם שכולל אותה מכל הצדדים, וכשהיא לובשת את כל הלבושים, אז היא יכולה להיכנס. המעבר בין התווך והחוץ שבלעדיו אי אפשר להגיע אל הפנים דורש לבוש, והלבוש הזה נעשה מתורה ומצוות.

ששרשן של התורה והמצוות מאד נעלה, מבחינת גופא דמלכא ממש. רק שירדו להיות לבושים. תרי"ג מצוות הן איברי דמלכא, אז בשורש הראשון תרי"ג מצוות הן המהות האלוקית, אבל התרי"ג מצוות הללו יורדות למטה להתלבש בצורה של מצוות שאנחנו יכולים ללבוש אותן. ואיך הן ירדו בבחינת לבושים: (והוא על דרך המשכת המשל, שעל ידו יושג הנמשל. התורה נקראת "משל הקדמוני", משל של קדמונו של עולם. התורה והמצוות הן המשל שעל ידו אדם יכול להשיג את הקדוש ברוך, הדבר הזה יורד למטה להפוך

הזקן מרגיש שזה דווקא מחזק את עמדתו ואומר "אני הייתה הסנדק של פלוני הזה", והם אמרו לו "בשמים לא בודקים כמה זמן אדם עבר בתוך העולם אלא כמה ימים הוא הביא איתו בחזרה. האיש הצעיר הזה הביא איתו הרבה זמן חזרה ואתה הבאת רק כמה ימים, אתה כתינוק קטן והוא איש מבוגר". וזו הכוונה ב"אברהם זקן בא בימים", הוא בא חזרה עם כל אחד מהימים שלו.

והיינו היומין הם לבושים הנעשים להנשמה, מהתורה ומצוות בכל יום דווקא. בכל יום יש לבוש אחר לנשמה, כל יום הוא הוויה ולבוש אחר לנשמה. **ואם חסר יום אחד בלא מצוה, חסרא לבושא.** לנשמה חסר לבוש אחד. אם כל יום הוא הוויה נבדלת ומיוחדת ויחידה בפני עצמה, והיא עשויה מכל מה שנעשה בתוך היום הזה, אז אם היום הזה היה חסר אז גם הלבוש של הנשמה חסר. אני יכול לעשות יותר ביום אחר, אבל את היום הזה אינני יכול להשלים מפני שהוא יום מיוחד והוויה מיוחדת במינה.

והיינו הוא מסביר מהם הלבושים, כל המהות הזאת שהנפש חסרה לבושים. **שלבושים אלו הם כדי שתוכל הנשמה להנות מזיו השכינה, ולאשתאבא [להתכלל, להתאחד] בגופא דמלכא, שזהו על ידי לבושים אלו, הנעשים מהתורה ומצוות.** הנפש איננה יכולה להתכלל בתוך המהות האלוקית בלי לבושים, בלי מדיום. והמדיום צריך להיות דבר שמכשיר אותה להגיע להיות כלולה בתוך המהות האלוקית. מפני שיש צורך שיהיה דבר בין הנשמה והאלוקי, משהו שיוכל לבנות את

וכיון שכך הוא, דווקא כשנעשו בכל יום שתחת הזמן דוקא, שהלבושים נמשכו משרשן שלמעלה מהזמן להתלבש בבחינת הזמן כדי שתוכל הנשמה להשיגם. מה שאין כן כמו שהן בשרשן ומקורן למעלה מהזמן אין ביכולת הנשמה להשיגם, במכל שכן וקל וחומר שאינה יכולה להשיג הזיו בלתי הלבוש וכל שכן המצוה עצמה, רק על ידי שהמצוה ירדה להיות בבחינת לבוש ומשל – יכולה להשיגה, ועל ידה תשיג הזיו. ולכן נקראו "יומין", שנתלבשו בבחינת הזמן, שאז יכולת הנשמה להשיגה. וזהו "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים", פירוש: צרור, כמו שצוררים אבן במרגמה ועל ידי זה זורקים אותו למעלה, כך כדי שתהיה הנשמה עולה מעלה במקור החיים, הוא על ידי היומין ולבושין דתורה ומצוות. וזהו ענין "שש שנים יעבד": השש שנים הם הזמן, "שית אלפי

בדרגת המופשט הגמור, שהלבושים נמשכו משרשן, שהוא מיסוד שלמעלה מהזמן, להתלבש בבחינת הזמן, כדי שתוכל הנשמה להשיגם. המצווה יורדת לעולם הממדים שלנו כדי שאנחנו נוכל להתייחס אליה, ברגע שאני רוצה להתייחס אל המצווה במופשט, מעבר לעולם המימדים, אז אני נמצא במהות שאין לה שום משמעות בשבילי. אני לא יכול לעשות לה הפשטה למחצה, או שאני לוקח את המצווה בזמן, במקום ובמרחב הקיים - ואז המצווה הזאת קשורה אל הנפש שלי, שגם היא חיה בתוך המרחב הקיים, או שהמצווה נעשית למעלה ממקום וזמן ואז אין לה שום קשר איתי.

מה שאין כן כמו שהן בשרשן ומקורן למעלה מהזמן, אין ביכולת הנשמה להשיגם במכל שכן וקל וחומר שאינה יכולה להשיג הזיו בלתי הלבוש, וכל שכן המצוה עצמה. הנפש לא יכולה להשיג את המצווה אלא בתוך הלבוש, אלא כאשר המצווה מגיעה בצורה הזו, לא רק שזה לא עניין של תרעומת אלא המצווה בשורש

להיות לבוש, אם אדם לא משיג את הנמשל מצד עצמו מפני שאין השגתו מגעת, הוא צריך לצורך זה מדיום. הוא צריך תווך שיחבר בינו ובין המקור. התווך הזה צריך להיות מצד אחד מתוך המקור ומהצד השני להיות מתאים למי שמשתמש בו. במקום אחר הוא מדגים את התווך הזה באמצעות תרגום. כל תרגום הוא סוג כזה של לבוש, אדם אינו יכול להגיע אל המקור בעצמו, הוא חסר כל משמעות בשבילו, לצורך זה אדם צריך תרגום, התרגום צריך להיות מצד אחד מין מהקור ומצד שני שהאדם יבין אותו. אם הוא לא ממלא את שתי הפונקציות הללו, הוא לא עושה שום דבר. מהצד הזה, התורה והמצוות הן התרגום, בשביל קדמונו של עולם.)

וכיון שכך הוא, כיון שהתורה והמצוות הן לבושים לנפש כדי שהיא תוכל להגיע "להשתאבא בגופא דמלכא", דווקא כשנעשו בכל יום שתחת הזמן דוקא, לכן המצוות קשורות אל הזמן, מפני שהמצווה לא יכולה להיות ואי אפשר לתפוס אותה

לצרור בצרור החיים את ההוויה עם ה' או להיות בכף הקלע.

כך כדי שתהיה הנשמה עולה מעלה מעלה במקור החיים, להיות בצרור החיים את ה', הוא על ידי היומין ולבושין דתורה ומצוות. תורה ומצוות הן הצרור. הנפש נצרת בתוך צרור וכמו שמכניסים את האבן בתוך כלי היריה, ומשם היא עולה למעלה, צרור החיים הזה הוא הצרור שבו הנפש מתעטפת בלבושים, בימים, שעל ידם היא עולה למעלה. הימים הללו הם האופן שבו הנפש יכולה לעבור ולעשות את הקפיצה התהומית ממדרגת הבורא למדרגת הנברא. היא עושה אותה על ידי זה שהיא נצרת בצרור החיים, על ידי זה שהיא מתעטפת בתוך המצווה. יש מאמר שמשלים את הרעיון הזה שם הוא מדבר על "אני כברוש רענן" (הושע יד, ט), הוא אומר שם שזה כמו שלוקחים עץ זקוף ומכופפים אותו למטה, אם אני נאחז בצמרת, אז לא זו בלבד שאגיע לגובה של העץ אלא אני יכול להגיע הרבה יותר גבוה ממנו. הוא משמש אותי כמו קפיץ. הקדוש ברוך הוא אומר "אני כברוש רענן", כביכול הקדוש ברוך הוא מוריד את עצמו כמו הברוש הזה שכופפים אותו למטה לעולם הזה, למצוות המעשיות הללו כדי שבזמן שהנפש נאחזת בהם, היא נכנסת בתוך צרור החיים והיא יכולה להיזרק למעלה מהמדרגה של עצמה אפילו למעלה מהמדרגה של המצוות, היא מגיעה עד לשורש הראשון מכוח זה שהיא עולה במעלה הזאת.

וזהו ענין "שש שנים יעבד". השש שנים הם הזמן, שהם באופן אחר שית אלפי

המהותי שלה הוא ההתגלות של ה' בעצמו וזה מעבר לנו. המצווה באופן שבו אני יכול להשיג אותה היא המצווה שנמצאת בתוך העולם שלנו, עם מימדיו ועם הגבלותיו. רק על ידי שהמצווה ירדה להיות בבחינת לבוש ומשל, על ידי זה יכולה הנשמה להשיגה. מפני שיש לנשמה לבוש, יש לה משל, וזו המצווה כפי שאנחנו רואים אותה כעת. רק אחרי שירדה להיות בבחינת לבוש ומשל יכולה הנפש להשיגה ועל ידה תשיג את הזיו האלוקי. ולכן נקראו יומין, לכן נקראו המצוות יומין, היום הוא מורכב, הוא אריג שיש לו כל מיני משמעויות אבל הצד הפנימי שלו מורכב מאותו חלק של מצוות שמרכיב את היום הספציפי הזה. זהו הלבוש שהנפש לובשת. הזמן של היום הוא לא הזמן של מחר, הבגד הזה נארג מהעולם של המצוות ששייכות ליום הזה. שנתלבושו בבחינת הזמן שאז יכולת הנשמה להשיגה.

וזהו "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את את ה' אלוקיך ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע" (שמואל א, כה, כט), "צרורה בצרור החיים" הוא הצד האחר של "יקלענה בכף הקלע", פירוש צרור, כמו שצוררים אבן במרגמה, ועל ידי זה זורקים אותו למעלה. ישנם שני אופנים, יש כף הקלע ויש צרור החיים ושניהם אינם הוויות סטטיות אלא הוויות דינמיות. הנפש כאילו עומדת והתקשרותה עם המציאות יכולה לזרוק אותה למעלה מעלה או למטה מטה, וזוהי הברירה בין צרור החיים לכף הקלע. או

שני דהוי עלמא", שבמשך זמן זה ניתן קיום התורה והמצוות, כי "היום לעשותם" כל משך זמן הנ"ל.

אך פירוש ועניין "יעבוד" הוא לשון עיבוד עורות, שעל ידי העיבוד משתנים הרבה למעליותא. כך בענין לבושים הנ"ל צריך להיות עיבוד, שצריך לנקותן מכל פסולת הנופל בהם ולרחוץ ולכבס אותם. וכמשל הלבוש הגשמי שרוחצים ומכבסים אותו במים טהורים אזי יהיה צח ונקי, מה שאין כן אם לא יכבסו אותו לא יהיו נקיים ויפים. וזהו ההפרש בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו. ועיבוד וכיבוס זה הוא על ידי התהפכות המידות מחשוכא לנהורא וממרירו למיתקו.

דיברנו על העבד העברי, ועל העניין של העבודה. הוא הגדיר את זה ש"ש שנים יעבוד" זה שנות העולם. למעשה כל מכלול הקיום של העולם זה "שש שנים יעבוד", ששת אלפים שנים של עבודה, ואחר כך הוא יכול לצאת לחופשי, מפני שהזמן הזה הוא הזמן של "היום לעשותם". על פי מה שראינו הוא דיבר את העניין הזה של "בעבר הנהר ישבו אבותיכם". השורש והאפשרות שלנו להגיע למעלות אחרות ולהגיע לדרגות אחרות, הוא מפני שהשורש נמצא בקצה האחר של המציאות - מעבר הנהר, בקצה השני של ההווה. מכוח זה אנחנו יכולים גם להגיע אל החלק של המציאות ולעשות את סדר העבודה, ולעשות את מה שצריך לעשות כדבעי למהווי. בתוך העניין הזה, דיברנו על העניין הזה של העובד אלוקים, ועכשיו הקטע האחרון פה נוגע לעניין הזה.

כתוב בפסוק "שש שנים יעבוד", מה העניין הזה של העבודה ולהיות עובד אלוקים? הרי בקטע הקודם הוא הסביר שיש הבדל בין 'עובד אלוקים' ל-'אשר לא עבדו'. ההגדרה היא לא בין זה ששומר את המצוות או לא שומר את המצוות, בין צדיק לרשע - זה חלוקה אחרת. אבל יש

שני דהוי עלמא העולם הוא ששת אלפים שנה, שבמשך זמן זה ניתן קיום התורה והמצוות. כי היום לעשותם כל משך זמן הנ"ל. העניין של "שש שנים יעבוד" מדבר בעצם על כל הקיום שלנו כעת. העבד העברי הזה שאנחנו מדברים בו נקרא "עברי" משום שהוא שייך מצד נפשו לבחינה של "מעבר הנהר". העבד הזה, יהיה מי שיהיה, אפילו אם הוא כעת גנב או נוכל הוא עדיין שייך מצד נפשו למדרגה אחרת, רק שכעת הוא עובד בתוך משך הזמן. יש כאן עניין שמופיע בהרבה ספרים על כל העניין של השמיטה והשבת שמבטאים בהיקף גדול את מחזור הזמן של העולם, את ימי העבודה ואת זמן המנוחה. המחזור הזה של "שש שנים יעבוד" מבטא עבודה בתוך מחזור שלם של מציאות, לאחר העבודה הזו - בשנה השביעית הוא יוצא. באלף השביעי אין עבודה ושם יש עניין של יציאה לחופשי. יש ששת אלפים שנה של העלם, בהן צריך להיות עבד עברי וצריך למלא את כל העבודה, מפני שמתוך העבודה הזו מגיעים לשורשים הראשונים של המציאות עד לבחינה של להתכלל בצרור החיים.

וזוהו ההפרש בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו. אנחנו מגדירים את האחד ש-לא עבדו' בתור בן אדם שלא עובר שום עבירה ועושה את כל המצוות, ובכל זאת אנחנו קוראים לו בן אדם שלא עבד את ה'. מה זאת אומרת שהוא לא עבד את ה'? כוונתו ועניינו פה שהוא קיבל את הלבוש של התורה, הלבוש של המצוות, והוא נשאר עם הלבוש הזה. יש לבוש של תורה, או לבוש של מצווה, והוא לובש את הלבוש. הגיע היום, אז הוא לובש את הלבוש, הוא יכול להיות אדם הגון ואדם כשר ואדם שעושה את כל מה צריך לעשות, אבל אפשר להגיד שהוא לא עבד את ה'. הוא לא ניקה את הלבוש; מפני שבלבושים בעצמם מתלווים כל מיני לכלוכים ששייכים לעצם המציאות, ובשביל זה צריך לנקות ולטהר את הלבושים שאדם לובש.

ועיבוד וכיבוס זה הוא על ידי התהפכות המידות מחשוכא לנהורא וממיררו למיתקו. העבודה של תיקון הלבוש הוא על ידי שינוי המידות. יש את העניין הכולל של לעבור מהמר למתוק, מהחושך לאור. זוהי הַעֲבָרָה של השאלה - איפה חיו של האדם נמצאים? איפה נמצא מרכז החיים? לכן הוא אומר שמרכז החיים של "האיש אשר לא עבדו" הוא בעצם בעולם הזה, אבל הוא איש שהוא עושה את כל המצוות כמו שצריך לעשות. הוא עושה את הכל, הוא מקיים את הכל, הוא עדיין בגדר הזה שהוא עושה, הוא ממלא את כל ההתחייבויות שלו, ובכל זאת המידות לא השתנו. המהות הפנימית הנפשית בעצם לא השתנתה בכלל. אז

חלוקה שונה של עובד אלוקים ואשר לא עבדו. אז הוא מגדיר את זה שעובד אלוקים זה האיש הזה שעובד עבודה מתמדת.

"יעבוד": התהפכות המידות על ידי הדעת

אך פירוש ועניין "יעבוד" הוא אותו לשון שיש ב"יעבוד" בעיבוד עורות, שמעבדים משהו. אם כן יעבוד הוא העניין של העיבוד. שעל ידי העיבוד משתנים הרבה למעליותא, התמצית של עבודת האדם ושל עבודת ה' היא התהליך של העיבוד, והתהליך של העיבוד הוא העברה של דבר מדרגה נמוכה לדרגה גבוהה יותר של שכלול. אני משכלל את הכלי, אני משכלל את הדבר וזהו העניין של העבודה.

כך בענין לבושים הנ"ל כמו שאמרנו שהמצוות של כל יום הם לבוש הנפש של היום הזה. ועניין לבושים צריך להיות עיבוד שצריך לנקותן מכל פסולת הנופל בהם ולרחוץ ולכבס אותם. אז צריך לנקות את הלבושים, צריכים לעבד את הבגדים האלה שאנחנו מקבלים וצריך גם לנקות אותם. וכמשל הלבוש הגשמי שרוחצים ומכבסים אותו במים טהורים אזי יהיה צח ונקי. מה שאין כן אם לא יכבסו אותם לא יהיו נקיים ויפים. הבגדים הם בגדים, יכול להיות שיהיו לי בגדים נקיים או בגדים מלוכלכים, יכול שיהיו לי בגדים שראוי ללבוש אותם או בגדים שלא ראוי ללבוש אותם. אבל זה לא כל כך תלוי בבגד, אלא במה אני עושה עם הבגד. קיבלתי בגדים, מה אני עושה עם הבגדים זה כבר שאלה אחרת.

והתהפכות המידות הוא על ידי מי הדעת, שהדעת היא פנימיות המידות, והיינו גם כן על ידי משה רעיא מהימנא שנאמר בו "ונתתי עשב

הדעת, מהו העניין של הדעת? הדעת הוא לא קשור למושג של ידיעה במובן הזה של "למדתי כן וכך פרקים באיזשהו דבר". הדעת הוא אותו חלק של החשיבה שיוצא מהתהום של הידיעה האינטלקטואלית לעניין הזה של החלטה שבנפש. יש הבדל בין "הוא מתפלל" ו"אני מתפלל". ההבדל הוא לא הבדל רק בשינוי של הגוף, אלא זה הבדל באופן של גישה, אחד הוא מנוכר, אובייקטיבי. השני הוא אמוציונלי. באותו אופן, יש דבר כזה של שימוש בדעת, זה שימוש בתפיסה של קונספציה בסיסית, שהוא לא קשור למידת הידיעות שלי. אלא זה קשור באופן שבו אני מחליט, או בו אני מיחס את הדברים שאני מבין לאיזושהי מציאות של החלטה. ההבדל הזה, אם אני יכול או לא יכול ליחס דברים - זה הנקודה של דעת.

למשל יכול להיות בן אדם שיהיה חכם ונבון ואין בו דעת, ולכן בין מה שהוא מבין לבין איך שהוא מתנהג אין שום קורלציה. כל העניין הזה של דעת זה אותו חלק שבחשיבה שממילא יש לו הנחיות לגבי האופן שבו אני מרגיש, שבו אני חווה דברים, מה אני אוהב ומה אני שונא. שוב, הבעיה הזו עוברת מהמישור האינטלקטואלי האובייקטיבי אל המישור של הידיעה בדרגה של הרגשה אישית.

אם נתאר את העניין הזה, יש הבדל בין מצב כזה שאני יודע באופן אובייקטיבי שבעיה מסוימת זה דבר מסוכן, לבין המצב הזה שאני מרגיש פחד; לא רק פחד באופן אמוציונלי אלא שאני מרגיש את

הוא עושה את הדברים האלה, כמו שכן אדם יכול לעשות דברים אחרים שהוא עושה, זה פרופסיה שלו, הוא מתעסק בעניין הזה, זה מקצוע כזה. או שהוא מקדיש לזה כך וכך זמן, אבל זה לא החיים שלו.

בדומה לאותו עניין של התהפכות והשתלמות המידות, יש צד אחר שקשור גם למידות, וזה מה שנקרא תכונות הנפש של האדם בעצמו - באיזה מידה התכונות האלה משתנות בתוך הדברים, ושני הדברים האלה הם פועל ונפעל. כלומר אם אחרי שבמשך שבעים שנה בן אדם קיים את המצוות ולמד את התורה, ובסופו של דבר נשאר אחר כך אותו אדם שהיה קודם עם אותן החסרונות ואותן המעלות; אז פירושו של דבר שלא הייתה שום אינטראקציה. אם אין שינוי בתוך המידות שבנפש, פירושו של דבר שלא קרה שום דבר. כל המאורע כולו, כל העניין לא שינה. עיבוד ושינוי המידות הוא הקובע גם לגבי מה שאדם עושה עם המצוות שלו. באיזו מידה יש איזו התייחסות הדדית. אחרת המצוות מתלבשות עליו אבל זה דבר זר. זה יוצא כאילו שאחרי הכל בן אדם לובש בגדים לא שלו מפני שאין קשר פנימי בינו לבין הדברים שהוא התעסק בהם. זהו העניין של שינוי המדות.

והתהפכות המידות הוא על ידי זה מה שהוא קורא המים - על ידי מי הדעת, שהדעת היא פנימיות המידות, זאת אומרת השינוי של המידות נעשה על ידי

במחשבה שיוצר את ההרגשה הזו - אני בעד, אני נגד. היא יוצרת את ההרגשה הזו וככל שזה יותר עמוק, יש הרגשה יותר עמוקה בתוך הדברים. הרבה פעמים בן אדם יכול לראות את זה, למשל אחת התופעות המעניינות היא התגובה של אנשים לכל מיני מאורעות טראגיים. אף אחד לא אוהב את זה. למשל כשבן אדם שומע על סיפור של מוות, את אף אחד זה לא משמח. אבל ברור שיש הבדל מסוים מתי זה ידיעה אובייקטיבית ומתי זה נעשה דבר ששייך אלי. למשל אם אני יודע סיפור כזה שקראתי בעיתון. אז קראתי בעיתון, ואני יכול לעבור לסדר היום. קורה שבן אדם מקבל את אותה ידיעה עצמה אצל בן אדם רחוק ואצל בן אדם קרוב, ויש הבדל עצום בתגובה האמוציונלית. בעצם מה שידעתי קודם אני יודע גם עכשיו. אני יודע שמחלה כזו וכזו היא מחלה נוראה, אני יודע את זה. אני יודע את זה גם כשאני יודע את זה באופן תיאורטי וגם כשאני רואה את זה אצל בן אדם קרוב, אבל יש הבדל גדול באופן של התגובה. אני לא למדתי יותר עכשיו מאשר קודם, אלא שקודם זה היה בגדר של בינה - זה הבנה אינטלקטואלית. עכשיו אותו דבר הפך להיות עניין של הרגשה, מעורבות של ה'אני'. ברגע שיש מעורבות של האני, ממילא ההתייחסות היא אחרת לגמרי מהבחינה של האמוציה.

והיינו גם כן על ידי מה שאנחנו קוראים בחינת משה רעיא מהימנא, אנחנו אומרים שמשה הוא בעצם בחינת הדעת של כלל ישראל. שנאמר בו "ונתתי עשב

הסכנה שעומדת לפני. כל בן אדם שעבר את החוויה הזו, יודע בדיוק את ההבדל בין זה שבאופן תיאורטי אני יודע על בעיה מסוימת, לבין המקום הזה שהבעיה הזו מגיעה אלי. אז מה קורה? ברגע מסוים, אני נוכח שבל הזמן לא דיברו על מישהו אחר אלא דבר אלי. ברגע שאני נוכח לדעת שמדברים אלי, אז זה נעשה לגמרי משהו אחר. הנקודה הזו היא הנקודה שנקראת נקודת הדעת. נקודת הדעת היא הנקודה הזו שבה האינטלקט מפסיק להיות אובייקטיבי ומנוכר והוא הופך להיות דבר שיש ממנו מסקנות ממשיות. יכולות להיות גם מסקנות אופרטיביות. הדבר הזה תלוי במה שאני יודע על הדבר הזה. כלומר הרגע שבו הדברים עוברים משלב אחר לשלב השני, אם דברים עברו מהשלב של החכמה ובינה אל השלב של הדעת, זה חלק משמעותי שקובע בעצם את החיים של האדם בפועל. לכן הוא אומר שהדעת היא פנימיות המידות; כל האמוציות של אהבה ושל שנאה וכל אמוציה ממין אחר, כל האמוציות כולן הן נגזרות של הדעת, הפנימיות שלהן היא העניין הזה של הדעת, של הסיכום שבנפש. אומנם זה סיכום אינטלקטואלי, אבל הוא סיכום אינטלקטואלי ברקע שיש לדברים הללו, בכך יש להם באיזשהו אופן השלכה מעשית, ואז יכולה להיווצר אמוציה. אחרת לא יכולה להיווצר שום אמוציה, המידות לא פועלות או לא משתנות כל זמן שהדבר הזה נמצא במנותק ובמרוחק.

במובן מסוים הדעת היא האלמנט האמוציונלי שיש במחשבה. זה אותו חלק

בשדך לבהמתך", וגם מרחיצן ומכבסן מעבר הנהר, וכמו שכתוב "כעדר הרחלים (שהם זרע בהמה) שעלו מן הרחצה", רוחצות בחלב. וזהו ענין לבון הלכתא. וזהו על ידי התפילה, שאז היא שעת הכושר להיות גילוי הדעת בהתבוננות, כמו שאנו אומרים בשמונה עשרה "אתה חונן לאדם דעת", ועל ידי זה נזדככו הלבושים. ולכן נקראת התפילה "עולת תמיד", שהתורה והמצוות של כל היום עולים לה' על ידי התפילה, לפי שעל ידי התפילה הם מתעבדים ומיתקנים. וכל זה הוא בשית אלפי שני דהוי עלמא. וזהו "שש שנים יעבוד". ועל זה אמרו: "צדיקים אין להם מנוחה, מחיל אל חיל". אבל "ובשביעית" – באלף השביעי, "יצא לחופשי חנם", חנם בלא מצוות,

הרועה קודם כל מאכיל, וגם, דבר נוסף שצריכים - מרחיצן ומכבסן, הוא רוחץ את הכבשים שלו. יש דבר אחד שצריכים להאכיל אותם, ויש דבר כזה שצריכים גם לרוחץ אותם, הוא רוחץ אותם במים עליונים מעבר הנהר. הרי אנחנו התחלנו מהעניין הזה של "כי תקנה עבד עברי", העברי הוא זה ששייך לעבר הנהר, והרועה הוא זה שדואג שהכבשים גם יכנסו לנהר, הוא דואג לרהוץ אותם. כמו שהוא אומר, חלק מסוים מהפעולה היא בהארה של הדברים שאפשר היה לקרוא להם הזכרון של נפש האדם. כלומר הרועה לא רק נותן מה שיש לו, אלא הוא כאילו יכול להעביר ולתת לאדם את הזכרונות של מה שהוא לא עבר בהם באופן אישי, את העניין הזה של "בעבר הנהר ישבו אבותיכם", את העניין הזה של העברי - זה שנמצא בעבר האחר של המציאות - זה עושה הרועה; הוא יכול להעביר את הדברים הללו, לתת אותם, להכניס אותם בתוך הנפש. וכמו שכתוב "כעדר הרחלים" (שיר השירים ו, ו) (שהם זרע בהמה), הרי התחלנו בפסוק: "וזרעתי את בית ישראל זרע אדם זרע בהמה". כעדר הרחלים

בשדך לבהמתך" (דברים יא, טו). אם מישהו מסתכל בפרשה השניה של קריאת שמע, הפרשה מתחילה כאילו בגוף שלישי, "והיה אם שמוע תשמעו... לאהבה את ה' וכו' ולעובדו". כלומר ה' הוא פה הגוף שלישי. באמצע הפרשה יש מעבר: "ונתתי מטר ארצכם בעתו... ונתתי עשב בשדך לבהמתך" זאת אומרת שיש פה מין מעבר בין הקדוש ברוך הוא ומשה. זה דבר שאומרים אותו כך וכך פעמים ביום אז אולי בגלל זה לא שמים לב למעבר הזה. אז הוא אומר שיש דבר כזה שמשה באמת נותן עשב לבהמה. משה מדבר לאו דווקא על הבהמה שבשדה, אלא על הבהמה שבתוך האדם. מבחינת משה, חלק הבהמה של האדם, הוא עכשיו יכול לקבל את האוכל שלו. כלומר כל זמן שזה שייך למדרגות עליונות, אז החלק הזה של האדם לא מזדעזע בכלל. בכל העניין הזה של משה ושל ישראל בתור צאן וכך הלאה, המשמעות היא שהרועה הוא זה שיכול לבנות דברים שעוברים מן המערכת האינטלקטואלית אל המערכת האמוציונלית. זה מה שעושה הרועה. אז

גם לטפל בכל שאר הדברים שאדם עושה. ועל ידי זה נזדככו הלבושים.

ולכן נקראת התפילה עולת תמיד. הרי התפילה היא סוג של קרבן. היא עבודת ה', והיא נקראת עולת תמיד גם במשמעות הזו שגם כשנחרב בית המקדש העולה הזו עדיין מוקרבת, זוהי עולת תמיד.

מה זה עולת תמיד? שהתורה והמצוות של כל היום עולים לה' על ידי התפילה, לפי שעל ידי התפילה הם מתעבדים ומיתקנים. בתפילה צריך בן אדם לרחוץ לא את העברות שהוא עשה, אלא הוא צריך לרחוץ את המצוות שהוא עשה. זהו הזמן שבו בן אדם עושה את העיבוד. זה מה שהוא קורא לו 'עובד אלוקים', עובד אלוקים זה בן אדם שעושה את העיבוד של הדברים שהוא מקבל. הוא מקבל כאילו לבושים נתונים, והלבושים הללו עוברים את התהליך של העיבוד.

וכל זה הוא בשית אלפי שני דהוי עלמא, כל העניין הזה של העיבוד והעבודה קשור לשנות העולם, למציאות ולקיום של העולם שלנו. וזהו: "שש שנים יעבוד", ועל זה אמרו "צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא", כמו שנאמר "ילכו מחיל אל חיל" (תהלים פד, ח), הצדיק אין לו מנוחה בשום מקום, מדוע? מפני שהתפקיד שלו הוא להיות עובד אלוקים, וזה העניין של "שש שנים יעבוד", כל ימות עולם אין מנוחה. אין מנוחה מפני שבכל פעם יש דרגה אחרת ויש ליבון אחר ותיקון אחר.

אבל "ובשביעית" - באלף השביעי - יצא לחופשי חנם. כמו שאמרו: חנם, בלא מצוות. אז יש עניין של החינם. כלומר

שעלו מן הרחצה, או "עיניו כיונים על אפיקי מים רוחצות בחלב". וזהו ענין, זה חלק אחד שנקרא לבון הלכתא, זה ליבון ההלכה. הוא אומר שכאילו ההלכה צריכה גם כן שיכבסו אותה, כלומר בן אדם עוסק בתורה והוא צריך לכבס גם את התורה, גם את הלבוש הזה צריכים לכבס. והכיבוס הוא מבחינת ההתייחסות של האדם, איך הוא מתייחס לדבר הזה. אחרת הוא כאילו לובש דברים גולמיים, והוא לובש דברים שהם לא נקיים.

התפילה: שעת הכושר לגילוי הדעת

אז מתי עושים את העניין הזה? וזהו על ידי התפילה, שאז היא שעת הכושר להיות גילוי הדעת בהתבוננות. זאת אומרת שזמן התפילה צריך להיות הזמן של הליבון הפנימי, הזמן שעוברים אל מעבר לבחינה שהוא קרא לה "עבר הנהר" הוא הזמן של התפילה. זוהי שעת הכושר בכל הצדדים; מפני שחלק מההגדרה של זמן תפילה ומהות של תפילה, הוא שיש מין חלק כזה שהתפקיד שלו בעצם הוא לעסוק בהתלבנות ובהתבררות החלק הזה של האדם.

כמו שאנו אומרים בשמונה עשרה "אתה חונן לאדם דעת". אחרי שמדברים בשבחו של הקדוש ברוך הוא, מהי הבקשה הראשונה בתפילת שמונה עשרה? אתה חונן לאדם דעת, הוא אומר שזה מפני שלפני כל הדברים אני צריך את העניין הזה של הדעת, וזה כל התפקיד של התפילה - להכשיר את הדעת, ורק אחר כך

שאז יהיה מנוחה לחיי העולמים, שאין עוד עליה למעלה הימנה.

לבבכם", לעבוד את ה' בלב, יש חובת עבודת הלב. במאמר הוא מסביר מהי עבודת הלב; חובת עבודת הלב היא בדיוק החובה הזו של התיקון הפנימי, שבו אני יוצא מהגדר של העשייה, מהגדר של פעולה טכנית, ועובר למהות שבו משהו משתנה בתוכי, וממילא גם משהו משתנה במצוות שאני עושה. המצוות שאני עושה אינם רק במובן שאני לובש בגדים ופושט בגדים, אני עושה מעשים - עשיתי פעולה מכנית כזו וכזו.

יש גלגל תפילות בטיבט שבנוי על רעיון שהרבה יהודים היו צריכים לשמוח עליו; מכיוון שכך וכך תפילות צריכות כאילו להאמר ולהתגלגל בעולם, אז כותבים את התפילות על איזה גלגל ומנענעים אותו כך וכך סיבובים, וזה שקול כנגד אמירה של כך וכך תפילות. זה בערך כמו שיהודים לוקחים את הסידור, ובעצם כל עבודתם היא להפוך כך וכך דפים. אז בטיבט כבר בדורות ראשונים עשו גלגלים כאלה שבנויים כמו תחנת רוח, ועכשיו כבר יש כאלה שהוסיפו להם מנוע...

העניין הזה הוא בעצם לא בדיחה, הוא קשור לאותו דבר. בן אדם עושה כך וכך מעשים, הוא מניח כך וכך תפילין, הוא עושה כך וכך דברים; אז הפעולה הזו יכולה להיות פעולה שכל כולה מכנית, ואפשר לעשות אותה - הלכתית או לא הלכתית - כמו פעולה של מכונה. ראינו במאמר שהעניין של העבודה שיש בזה, הוא האינטראקציה, העיבוד, והזמן של

באלף השביעי אחרי כלות הזמן, אחרי כלות מציאות העולם, אז העולם בכלל משנה את כל המהות שלו, ואז הוא עולם ממין אחר. שאז יהיה מנוחה לחיי העולמים, שאין עוד עליה למעלה הימנה. כאשר נגמר כל העניין הזה, כאשר אנחנו חוזרים אל מעבר הנהר, כשאנחנו עוברים את כל העבודה, אז זה היום השביעי. זוהי השבת של המציאות, השבת של העולם שבה העבד חופשי מאדוניו, במובן הזה שהתחום של העבודה ושל העשייה נגמר. העולם הגיע לנקודת השלמות שלו, לנקודת הגמר שלו. וכל זמן שהמציאות של העולם לא הגיעה לנקודה הזו - הזמן של ששת השנים של קיום העולם, בו יש את העניין של העבודה המתמדת.

התמצית של כל המאמר הזה, היא שהעבודה הזו חלה גם על זרע אדם וגם על זרע בהמה; ואם הוא זרע בהמה אז הוא צריך יותר לעבוד על העניין מפני שיש לו הרבה יותר לעבוד עם עצמו. התפקיד של העבודה הוא הפעולה המתמדת של תיקון הוויתו, של תיקון התורה שלו, תיקון המצוות שלו, שכל מה שהוא עושה יעביר אותו למציאות מסוג אחר. הוא אמר שיש את הזמן הזה של הלבושים בעצמם, ויש את זמן העבודה ולכן התפילה נקראת 'עבודה', זה מה שנקרא עבודה שבלב - "לעובדו בכל לבבכם". אגב, זה שיטת הפסיקה של הרמב"ם, שמצוות התפילה היא בדיוק - "ועבדתם את ה' אלוקים", "ולעבדו בכל

התפילה הוא הזמן שבו המעשה מפסיק להיות עשיה מכנית, והופך להיות עניין של דבר שאדם לא רק לובש מבחוץ אלא חי אותו מבפנים.

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

סדר
תפילות מכל השנה

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

ד"ה "להבין עניין נטילת ידיים" (א)

פרשת משפטים

תשפ"ה

לומדים יקרים,

השבוע אנו מתחילים לפרסם סדרה של שלושה שיעורים על ד"ה "להבין עניין נטילת ידיים" מסידור עם דא"ח, והשבוע מפורסם השיעור הראשון. כרגיל, במקביל לשיעורים החדשים אנו מפרסמים חלק מביאור הרב לתורה אור על פרשת השבוע.

תוכן העניינים

- נטילת ידיים: תקנת חכמים.....3
- קליפת הציפורניים וחיבורה לגוף.....5
- השתלשלות המידות בכלים מעשיים.....9
- הפרדת הכוח העליון למספר כוחות.....13
- סיכום.....16

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

להבין ענין נטילת ידיים. הנה צריך להבין מה שראו חכמי ישראל לתקן נטילת ידיים בזמנם בכלל השמונה עשרה דברים שגזרו, ולא קודם לכן.

נטילת ידיים: תקנת חכמים

הנביאים, הנוסח של הגמרא הוא הרבה פעמים מאוד פשוט, וגם דברים שהם מרעישים במיוחד נאמרים בצורה פשוטה, וכך גם הלאו הזה נקרא בסך הכל 'לאו דלא תסור'. בלאו הזה יש בעצם את האישוש התיאורטי של הסמכות והקדושה לכל דברי חכמים. התורה בעצם אומרת שאם יש מצב שבו "יפלא ממך דבר", כלומר יש איזשהו דבר שהוא לא ברור, אז הולכים לחכמים והם אומרים ומצווים לנו מה לעשות – לא בכלל שהם אנשים יפים, אלא בגלל שהתורה נותנת לנו ציווי לשמוע לדברי חכמים.

אגב, בירושלמי (עבודה זרה פ"ב ה"ז) יש דיון מי עדיף: החכם או הנביא, או בנוסח הבבלי ש- "חכם עדיף מנביא" (בבא בתרא יב,א). מובא משל למלך ששולח שליח, והוא אומר שהשליח שלו יבוא הוא צריך להביא איתו מסמך של ייפוי כוח, ורק אם יש לו את המסמך הזה אז צריך לשמוע בקולו. בנוסף, הוא שולח עוד שליח אחר, שעליו הוא אומר שהוא לא צריך להראות שום מסמך, אלא אליו צריך לשמוע בכל מקרה. ברור שהשליח שמקבל סמכות קבועה ושהוא איננו צריך להראות איזשהו מסמך הוא שליח יותר חשוב. והירושלמי אומר שבאותו אופן כשהקב"ה שולח נביא הוא אומר שהוא צריך להביא איתו איזשהו סימן: "כי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ונתן אליך אות או מופת" (דברים יג,ב), ורק אז יהיה אפשר לשמוע בקולו. אבל כאשר הקב"ה מצווה לשמוע אל החכם – הוא לא דורש שהחכם יעשה

בזמן הקרוב נעבור לעסוק בדברים שהם לא פירושי פסוקים, אלא בעניינים של נטילת ידיים. להבין ענין נטילת ידיים, הנה צריך להבין מה שראו חכמי ישראל לתקן נטילת ידיים בזמנם בכלל השמונה עשרה דברים שגזרו, ולא קודם לכן. לפי ההגדרה הפורמלית, נטילת ידיים היא אחת משבע המצוות דרבנן. באופן כללי יש הרבה מצוות שהן מדברי חכמים, אבל כאשר מדברים על שבע המצוות מדרבנן הכוונה למצוות שעליהן יש ברכה, כיוון שעל הרבה מאוד מהדברים שחכמים תיקנו אנחנו לא מברכים, ומהצד הזה שבע המצוות הללו מיוחדות.

אחת השאלות הענייניות בנוגע לכך היא שכאשר אנחנו מניחים תפילין, אנחנו אומרים "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו להניח תפילין", ואומרים את הברכה הזו בגלל שכתוב בתורה שצריך להניח תפילין, ובאותו אופן לדוגמה גם מברכים על אכילת מצה. אבל הבעיה במצוות שהן מדברי חכמים, נוגעת לשאלה: איפה ציוונו? או באופן אחר: איך אפשר להגיד על מצוות דרבנן ש-'ציוונו'? למעשה, יש על כך כבר דיון בגמרא (שבת כג,א), והתירוץ העיקרי שם הוא שיש בתורה מצווה כללית, שאמנם היא אחת מהמצוות החשובות אבל אנחנו לא נוהגים לכתוב אותה באותיות גדולות: "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (דברים יז,א). בניגוד לדברי

דהלוא ידוע דאחיזת הקליפה מן הציפורניים, כמו שכתוב בזוהר על פסוק "הנה מיטתו שלשלמה" כו': "בטופרהא אחידת" כו'. וענין צמיחת הציפורניים, אשר בהתחלתם יהיו להם עדיין קצת שייכות וערך לבשר האצבעות, כי הציפורן בתחילתו מיד בבשר יש בו טיפת דם כו' ונחשב עם הבשר כדבר אחד, ולכן ירגיש כאב בחתיכתו כמו שירגיש כאב בחותכו בבשר כו'. ובצמיחת הציפורן בהגדלה מעט יהיה למהות נפרד לגמרי, עד שגם כשיחתוך אותם לא ירגיש האצבע, אפילו בעודנו סמוך לאצבע. אבל מכל מקום צואתו עדיין חוצצת, מפני שנבלע עם הבשר עד שיכאיב בהמשכתו.

הנביא הורה. הפוסקים כותבים שהדבר נכון גם לגבי חכמים: גם הם לא יכולים לבטל מצווה לפי רצונם, אבל הם יכולים להגיד שבמציאות מסוימת לא צריך לקיים את המצווה – ואז יש חובה לשמוע בקולם.

לעניינו, יוצא שלחכם יש ייפוי כוח מיוחד לדבר בשמו של הקב"ה, וממילא כשהוא מורה להדליק נר חנוכה אז אפשר לברך על זה "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו" – מכיוון שהקב"ה כביכול אומר: 'מה שהוא אומר זה ציווי שלי, הוא לא ציווה את זה על דעת עצמו אלא הוא עשה את זה מכוחי'. זהו בעצם ההסבר לכך שניתן לברך על נר חנוכה, על קריאת מגילה, על נטילת ידיים ועל עוד כמה מצוות; אפשר לומר "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו" מכיוון שאמנם הקב"ה לא אמר את זה דרך משה רבנו, אבל הוא אמר את זה רב מסוים.

רק להעיר הערה נוספת: כאשר מוסיפים את שבע המצוות דרבנן לתרי"ג מצוות, יוצא שמספר המצוות הכללי הוא 620, ובגימטרייה יוצא 'כתר' – והמספר הזה הוא מספר האותיות שיש בעשרת הדברות, משום שכל אות שייכת למצווה אחת. העניין הזה מוזכר בכל מיני

איזשהו מופת. מהצד הזה, יוצא שהסמכות של חכמים היא גדולה יותר מאשר של הנביאים.

אמנם, יש גם צד שבו הנביא והחכם שווים. כתוב בתורה שדברי התורה קיימים לעולם ואי אפשר לשנות אותם, ולכן אם למשל יבוא נביא ויאמר שצריך לעבוד עבודה זרה, אז זה לא משנה מה הוא יעשה – גם אם הוא יעמיד את השמש באמצע השמיים – עדיין אסור לשמוע בקולו וצריך להוציא אותו להורג. מדוע? מפני שהקב"ה אומר: אם קיבלתם נבואה כזאת, זה אומר שזו נבואת שקר ואיש שקרן, ולכן צריך להרוג אותו. ובכל זאת ישנה אפשרות לבטל מצווה לפי שעה, זאת אומרת שהנביא רשאי לומר שבזמן הזה ובמקרה הזה לא מקיימים איזושהי מצווה או שצריך לעשות אותה באופן אחר. לדוגמה, למרות שאסור להקריב קורבנות מחוץ למקדש אליהו מקריב קורבנות בהר הכרמל, משום שבזמן ובמקום הללו זו הייתה המצווה. דוגמה אחרת שהיא שכשחנכו את בית המקדש הראשון עשו את חגיגות לחנוכת הבית בערך מהשבעה לחודש השביעי למשך שבועיים, למרות שהחגיגות הללו כללו גם את יום כיפור – מכיוון שכך

וענין צמיחת הציפורניים, אשר בהתחלתם יהיו להם עדיין קצת שייכות וערך לבשר האצבעות. כלומר הציפורניים הרי הולכות וגדלות, ובתחילתן יש קצת קשר עם הבשר של האצבע. כי הציפורן בתחילתו מיד בבשר יש בו טיפת דם כו', ונחשב עם הבשר כדבר אחד. אם מישהו יגזוז ציפורניים עד הקצה האחרון שלהם, אז הוא יראה שהציפורן גדלה מן הבשר ויש לה איזשהו קשר איתו, וכיוון שכך יש בה גם קשר מסוים לדם. ולכן ירגיש כאב בחתיכתו, אם מישהו יחתוך את החלק הזה של הציפורן, כמו שירגיש כאב בחותכו בבשר כו'. ובצמיחת הציפורן בהגדלה מעט, כאשר הציפורן הולכת וגודלת לה, יהיה למהות נפרד לגמרי, עד שגם כשיחתוך אותם לא ירגיש האצבע, אפילו בעודנו סמוך לאצבע. מעבר לגבול מסוים, אפשר לחתוך ציפורניים מבלי להרגיש שום כאב. מדוע? מפני שהציפורן במהותה קשורה ושייכת לקליפות. בדרך כלל, לחלקים שונים בגוף יש קשר מסוים אחד עם השני, ולכן אם אני פוגע בחלק אחד אני יכול גם להרגיש כאב במקומות אחרים. אבל אם אני פוגע בציפורן, ובאותה מידה גם בשערות – אז אני לא מרגיש שום דבר.

אבל מכל מקום צואתו עדיין חוצצת, מפני שנבלע עם הבשר עד שיכאיב בהמשכתו, כמו בשערות. מהי 'צואת הציפורן'? כמו שכולם יודעים, ולא צריך להיות בשביל זה מלומד בחסידות, מתחת לציפורניים מצטבר לכלוך. הלכלוך הזה לא נחשב לדבר זר, אלא נחשב שגם לו יש קשר מסוים עם הבשר, ולכן הוא עושה חציצה

מקומות, וכך למשל גם כתוב ש-"עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות" (עוקצין ג,ב), ואומרים שזה חצי מ-620, והצדיקים כביכול מקבלים עולם על כל שתי מצוות. לעניינו, יש כל אגדות בעניין, אבל מצוות נטילת ידיים נוצרה בזמן הבית השני, והיא מצווה שתיקנו אותה כש-"גזרו על שמונה עשר דבר". יש רשימה של שמונה עשרה גזרות, שהיא נזכרת באופן לגמרי מקרי במסכת שבת (ראה משנה שבת א,ד), שחלק ממנה אנחנו עדיין מקיימים וחלק ממנה כבר לא רלוונטי אלינו. כאמור, אחד מהדברים הללו הוא נטילת ידיים, והשאלה היא מה קרה שגזרו את זה דווקא אז? הלו היו ידיים גם לפני כן, ומה קרה פתאום שהחליטו שצריך לגזור וליטול ידיים לפני האוכל?

קליפת הציפורניים וחיבורה לגוף

אמנם השאלה היא 'הלכתית-היסטורית', אבל אדמו"ר הזקן מיד קופץ לעולם אחר. דהלוא ידוע דאחיזת הקליפה מן הציפורניים, הקליפות הן הכוחות של הרע, עם כל המדרגות שלהן, והן נאחזות בציפורניים. כמו שכתוב בזוהר על פסוק "הנה מיטתו של שלמה" כו' (שיר השירים ג,ז): "בטופרה אחידת" כו' (ראה זוהר ח"ג ס,ב), הקליפה אוחזת בציפורניים. יש קליפות בציפורניים ויש קליפות גם בשערות, וישנו מנהג בישראל שגם לאחר קציצת ציפורניים וגם לאחר תספורת, צריך ליטול ידיים. מדוע? מפני שנוגעים אז בדבר ששייך לקליפה, ולא רוצים שהוא יישאר על הידיים.

וכשיגדלו בהגדלה רבה, כענין "ועשתה את ציפורניה" כו', הרי זה נפרד לגמרי ממש – כאילו הוא לבוש לבד, כמו המנעל לרגל וכפרסות הסוס כו', ודי לחכימא. מה שאין כן בשערות, שאף שיגדלו הרבה מאוד ירגיש כאב במשכו אותם, כסופם כתחילתם כו'. אבל הציפורן כל שהולך וגדל – מתגשם יותר כו', ודי לחכימא. ועיקר טעם ההפרש בין השערות להציפורניים, הוא לפי שהשערות הם בחינת 'מותרי מוחין', והציפורניים הם 'מותרי החיות' של הדם שביד.

וכדי לשפר לסוסים את ההליכה, כשמטפלים בהם חותכים להם חלק מהפרסה וזה לא כואב להם.

מה שאין כן בשערות, שאף שיגדלו הרבה מאוד ירגיש כאב במשכו אותם, כסופם כתחילתם כו'. גם השערות הן דבר נפרד. כאמור, אם אני אחתוך בבשר של שאר חלקי הגוף אני כנראה ארגיש הרגשה מאוד לא נעימה – כאב גדול יותר או פחות, אבל כשמספרים את השערות לא מרגישים כאב; אפשר לחתוך את השערות איך שרוצים ולא יהיה להן אכפת. אבל עדיין, אם אני מושך למישהו בשיער – זה כנראה לא יהיה לו מאוד נעים. אבל הציפורן כל שהולך וגדל – מתגשם יותר כו', ודי לחכימא. רואים שכשהציפורן גדלה אז הקשר בינה לבין הגוף נעשה יותר רופף, עד שלבסוף זה כבר בכלל לא משנה. אבל כשאני עוסק בשיער, מתברר שאפילו כשהשיער ארוך – אם מושכים בו זה עדיין כואב. זאת אומרת שלמרות שיש הרבה דמיון מכל מיני בחינות, גם למשל מבחינה ביולוגית, במובן זה ששניהם נובעים מתוך הגוף אבל הם לא חלק מהגוף ואין להם עצבי מגע – הרי שעדיין קיים ביניהן הבדל.

ועיקר טעם ההפרש בין השערות להציפורניים, הוא לפי שהשערות הם בחינת 'מותרי מוחין', והציפורניים הם

– מה שיכול להיות רלוונטי לנטילת ידיים או לטבילה במקווה. זאת אומרת שאם כמות מסוימת של לכלוך מתחת לציפורן זה נחשב לחציצה, כיוון שבמידה מסוימת הוא צמוד לבשר.

וכשיגדלו בהגדלה רבה, כענין "ועשתה את ציפורניה" כו' (דברים כא, יב), הרי זה נפרד לגמרי ממש. הציפורן גדלה עד גבול מסוים, וכשהיא גדלה מעבר לגבול הזה ההרגשה נעשית יותר ויותר רופפת. זה אחד הפירושים למה שאשת יפת תואר צריכה לעשות: "ועשתה את ציפורניה" – כלומר לגדל ציפורניים ארוכות. מדוע? מפני שמעבר לאורך מסוים הציפורניים הן כבר לא מגרות במיוחד, ואז כשאותו אחד שלקח אותה משדה הקרב יראה שיש לה ציפורניים ארוכות, כבר לא כל כך ירצה אותה.

מכיוון שבגודל הזה כבר אין הרגשה בציפורניים, כמו בשערות, הרי שכשהן נפרדות מהגוף זה כאילו הוא לבוש לבד, כמו המנעל לרגל וכפרסות הסוס כו', ודי לחכימא. אם אני חותך את הנעל אז זה בוודאי לא יהיה אכפת לרגל, מכיוון שהנעל היא דבר זה עבור הרגל. אותו הדבר נכון לגבי לפרסת הסוס או פרסת הפרה, שמבחינה ביולוגית היא אנלוגית לציפורניים שלנו, כלומר פרסת הסוס היא בעצם הציפורן של הסוס. מסיבות שונות

זו בעצם ההגדרה של הקליפה: זה דבר שמצד אחד אין לו מקור חיים אלא הקב"ה, שהוא המקור שמחיה את הכול ואין שום דבר שלא בא ממנו, אבל מצד יש לו כביכול קיום עצמאי שנראה שהוא לא קשור למקור שלו. אף על פי כן, לא חשוב כמה הדבר הזה הוא רחוק ומגעיל ומרושע – הכל בא מהקב"ה, מכיוון שאין חיים וקיום מבלעדי הקב"ה, וכל סוג של חיים או של קיום נובע בהכרח מהקב"ה. זה דבר שאנחנו אומרים כל יום בתפילה, אלא שבתפילה אומרים את זה בצורה קצת שונה ויותר מנומסת ממה שכתוב בפסוק. בתפילה אומרים "יוצר אור ובורא חושך, עושה שלום ובורא את הכל", אבל המקור לכך הוא מספר ישעיהו, והוא הרבה יותר בוטה: "יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע". הנקודה שם היא שהקב"ה אחראי גם לאור אבל גם לחושך; הוא דואג גם לשלום עם כל מעלותיו אבל גם לרע.

אם כן, אין בריה שיש לה קיום עצמאי ללא הקב"ה, ומקור החיים והקיום הוא אחד. אלא שעדיין יש הבדל בין דברים שהם קרובים לדברים שהם רחוקים מהקב"ה, וזה מה שעושה את ההבדל בין קדושה לקליפה. שוב, מה שאני רוצה לומר זה שהרע הוא לא דבר שקיים לעצמו, אלא הוא סוג של עיוות או קלקול של דבר אחר. זאת אומרת שיש את הקדושה שהיא דבר שהוא פחות או יותר נקי, והקליפה היא בעצם סוג של עיוות שלה. המשל הטוב ביותר לדעתי לעניין הזה, למרות שהוא לא מופיע בספרים – משום שלא היה להם את הידע הזה, הוא

'מותרי החיות' של הדם שביד. במובן מסוים, השערות צומחות כמו גולגולת, ואפשר להגיד שהן ה-'מותרות' של המוח שבראש. זאת אומרת שיש את המוח, והוא מפריש מעצמו כל מיני דברים שהם לא שייכים אליו, ולכן השערות הן דבר שמצד אחד צומח מתוך המוח אבל מצד שני הוא נעשה זר לגמרי. זוהי בעצם הנקודה של הציפורניים והשערות: הן חלק מהגוף של האדם, הן צומחות וגדולות מתוכו, אבל כבר אין לו שייכות אליהן.

למעשה, זו בעצם ההגדרה היסודית של הקליפה. ביסודו של דבר, הקליפות הן כל הכוחות והעניינים והמהויות של הרע שיש בעולם, בכל הדרגות שלו: מן הדרגה הנמוכה של רע שניתן לתיקון, עד לרע גמור שהוא לא בר לתיקון. בכל הדרגות הללו של הרע, העניין הוא שהקליפות – כמו הציפורניים – לא צומחות מעצמן, אלא הן צומחות מתוך גוף חי, אבל אחרי זמן הן מאבדות את הקשר. לכן למשל אומרים שלקליפה אין מקור, וזה בעצם קשור לעיקרי האמונה שלנו: לדברים הרעים שקורים בעולם אין מקור בפני עצמו; זאת אומרת שזה לא שיש מקור של טוב ומקור של רע, אלא שניהם נובעים מאותו המקור. ההבדל ביניהם הוא שהדברים שבקדושה סמוכים יותר אל השורש, והדברים שלא בקדושה הם רחוקים יותר, עד שמגיעים לדברים שהמגע שלהם הוא כל כך רופף עד שהם נעשים כביכול עצמאיים לגמרי והם כבר לא חלק מהמערכת.

כי הדם שהוא הנפש המחיה אברי היד הוא כבר מצומצם מן השכל צמצום אחר צמצום, כידוע. והשכל הוא עיקר מקור החיות לכל האיברים כידוע כו', על כן גם הפסולת והמותרות שלו הם מותרים דקים בערך כו'. והנה, הידיים אין בכוחם למזג אופן חיותם מן הנפש אלא בעשיה בפועל ממש. דהיינו, הפעולה והעסק לצייר ולבנות, או לכתוב, או ליתן צדקה וחסד לעני בפועל ממש כו'.

שלנו, של איזשהו יצור או מפלצת שיושב בפתח על יד הדלת, ומחכה שהוא יוכל להיכנס; וכשהוא נכנס כל מה שהוא עושה זה לחבק ולנשק אותי. הוא נצמד אליי חזק, הכל נעשה מתוך אהבה רבה, אבל אז הוא הופך להיות הפרזיט שלי – ואז כבר נהיה מאוד קשה לנתק אותו. למי שיש איזה ניסיון עם חטאים, יודע שזה יותר קשה לנתק אותם מאשר לחבק אותם; הרגע הראשון כולו מלא אהבה, הוא בבחינת "אליך תשוקתו", ואחר כך פשוט מאוד קשה להתנתק מהם.

המנהג של חברה קדישא בירושלים, שהוא על דרך הקבלה, הוא שכאשר אדם מת לא נותנים לילדים ללכת איתו לקבורה. זה לפעמים נראה מפחיד, והרבה אנשים לא יכולים לשאת את זה, במיוחד כשההורים נפטרים, מפני שאז בעיקר מי שמלווה אותם אלו אנשים זרים. אבל אחת הסיבות לעניין הזה היא שכשמישהו מת אנחנו מנסים במובן מסוים לנקות אותו, להוליך אותו לעולם הבא כשהוא נקי, ובשביל זה צריך לנתק ממנו את כל היצורים הלא טובים שהוא הוליד בעולם. כשאדם בונה יחסים, אולי שלא כדרך הטבע, עם כל המפלצות הרעות הללו – אז הוא מוליד מהן ילדים, ובסופו של דבר אלו הילדים שלו. לכן, אם יתנו לילדים שלו שהם בשר ודם ללכת איתו – ונניח

שהקליפות דומות לוורוסים. הוורוס הוא יצור שאין לו חיים בפני עצמו, הוא לא יכול לגדול בפני עצמו; הוא יכול לחיות רק מזה שהוא מגיע לאיזשהו תא חי והוא פרה ורבה בתוכו. שם וא גם עושה את כל הנזקים, אבל הוא כשלעצמו הוא רק אלמנט של עיוות, ולא אלמנט של חיים בפני עצמם. לכן, הוורוסים לא נמצאים בעולם כדברים חיים בפני עצמם, אלא הם מתקיימים רק על ידי זה שהם נמצאים בתוך חיים אחרים. באותו אופן, הקליפה לא יכולה לחיות בעצמה, אלא היא יכולה להתקיים רק על ידי זה שהיא שואבת חיים מדבר שהוא לא קליפה.

מדוע למשל אני לא יכול להגיד ליצר הרע שלי: 'תעזוב אותי, תחיה לחוד! נעשה הפרדת כוחות – אתה תתעסק בשלך, ואני אשב ואלמד, אתפלל ואעשה את המצוות'? מפני שהיצר הרע זקוק לי, ולמעשה הוא לא יכול לחיות בלעדיי. מעין זה גם הקב"ה אומר לקין בתחילת ספר בראשית: "לפתח חטאת רובץ ואליך תשוקתו" (בראשית ד, ז), כלומר: היצר הרע אוהב אותך מכיוון שאתה החיים שלו, אתה זה שמפרנס ומזין אותו. במובן מסוים, היצר הרע אוהב את הטוב ומשתוקק אליו מפני שהוא זקוק לו, שהרי בלי הטוב אין לו קיום. יש כל מיני תיאורים מאוד ציוריים, לא בספרים

כמו הדם שבמוח, הוא כביכול דם מסוג אחר. הדם שנמצא במוח הוא הנפש של המוח, והדם שנמצא ביד הוא איזשהו אופן אחר של הדם, מפני שהוא מצומצם יותר. והשכל הוא עיקר מקור החיות לכל האיברים כידוע כו', על כן גם הפסולת והמותרות שלו הם מותרי דקים בערך כו'. מותרות המוח הן השערות, ואלו קליפות שהן לכאורה יותר יפות ויותר אלגנטיות, ובאופן כללי הן יותר דקות. לעומת זאת, הציפורניים שצומחות מהידיים הן קליפות קצת פחות יפות, והן גם יותר עבות וגסות.

השתלשלות המידות בכלים מעשיים

והנה, הידיים אין בכוחם למזג אופן חיותם מן הנפש אלא בעשיה בפועל ממש. גם הידיים מקבלות חיות מהנפש, אלא שהן כשלעצמן הן לא יכולות לעשות הרבה. מתי הידיים יוצרות דברים מסוימים? כשהן עושות משהו בעשייה בפועל, כלומר רק כשהיד או הרגל פועלים בתוך העולם, אז אפשר לגלות את חיות הנפש שיש בתוכן. דהיינו, למשל הפעולה והעסק לצייר ולבנות, או לכתוב, או ליתן צדקה וחסד לעני בפועל ממש כו'. היד יכולה לעשות כל מיני דברים, כמו בשיר המפורסם 'עשר אצבעות לי יש'. אז אמנם הן כשלעצמן לא יכולות לעשות הרבה, אולי קצת לעלות למעלה או לרדת למטה. אבל כמכשירי פעולה, הן יכולות ליצור עולם שלם, ולא רק את העולם אלא את הגוונים השונים שיכולים להיות בו: הן

שיש לו שלושה, ארבעה, או עשרה ילדים – אז ילכו איתו גם כל שאר הילדים שלו, שהם יכולים להיות גם כמה אלפים או רבבות. גם הילדים הללו אוהבים אותו, וגם הן יכולים לומר לו: 'אתה הולדת אותנו, אתה אבינו! החטא לא נוצר לבדו, אלא אתה גם האבא של כל החטאים שלך!'. משום כך נוהגים שהילדים לא ילכו לקבורה של הוריהם, מכיוון שמניחים או מקווים שכמו שהילדים שהם בשר ודם נשארים בבית, כך הילדים הרוחניים והלא סימפטיים יישארו שם.

גם העניין הזה קשור לכך שהחטא דבוק בצד של הקדושה, שאין לו מקור אחר לחיות ממנו, שאין לו קיום עצמאי וכל הקיום שלו הוא רק מזה שהוא נדבק באדם. זה אמנם לא מחמיא, אבל כתוב בגמרא (ראה סוכה נב,א) שהיצר הרע נטפל ליהודים יותר מאשר לגויים. מדוע? מכיוון שככל שמישהו יותר קדוש כך החטא אוהב אותו יותר. בהמשך שם גם כתוב ש-"ובתלמידי חכמים יותר מכולם", זאת אומרת שאם מישהו הוא תלמיד חכם, אז לקליפות יש אהבה עוד יותר גדולה אליו: הן מעריצות אותו, מנשקות את כפות רגליו ונדבקות אליו.

לעניינו, גם הקליפות של השערות והציפורניים גדלות מתוך האדם. הן אמנם יוצאות החוצה, אבל הן בכל זאת עדיין דבוקות באדם, אלא שיש ביניהן איזשהו הבדל: השערות הן 'מותרי המוחין' והציפורניים הן 'מותרי החיות של הדם שביד'. כי הדם שהוא הנפש המחיה אברי היד הוא כבר מצומצם מן השכל צמצום אחר צמצום, כידוע. הדם שביד הוא לא

ופעולה זו המשכה היא, אבל כבר נתגשמה מן המשכות חסד רוחני שבלב לעשות דבר פלוני או ליתן מעות לעני פלוני וכדומה. וכידוע בעניין כלי החסד דאצילות, שהוא הגבלת אור האהבה לעשות חסד כו', כן עוד יושפל כלי החסד שבלב להיות בפעולה גשמית באברי הידיים כו'.

ועל פי זה יובן למעלה במידת מלכות דאצילות, שמדת החסד שבה הוא כל עיקר מקור כוח הפועל בנפעל, כמו שכתוב: "כי אמרתי עולם חסד יבנה" כו'. אך לפי אופן הנפעל כן ישתלשל אור מדה זו בכלים מכלים שונים כו', ואם כן עולם העשייה ובפרט גלגל המזלות ששופע דומם, צומח, חי, מדבר הגשמי מאוד כידוע.

הכוונה רק כדי לעשות משהו, אלא כדי שהאהבה תוכל לבטא את עצמה.

אני יכול לומר שרגש האהבה נמצא בתוכי, אבל בשביל עצם קיומו של הרגש הוא לא חייב לבוא לידי ביטוי. אלא שהאהבה, ולהבדיל גם רגש של שנאה, יש להם תשוקה תמידית לבטא את עצמם, ולכן אנחנו מנסים לבטא את האהבה או השנאה בכל מיני דרכים. שוב, בלב אי אפשר לעשות הרבה דברים חוץ מזה שיהיה את הרגש בעצמו; כדי שהדברים ייעשו, צריך להשתמש בכלים עוד יותר נמוכים מהלב – כלי הידיים, וכלי הידיים הללו הם אלו שיכולים לבטא את כוח החסד או כוח האהבה שיש בתוך האדם, ולהביא אותו לידי עשייה והשפעה. זאת אומרת שאם אני אוהב מישהו ואני רוצה לבטא את זה לא רק בדיבור, זה לא משנה אם אני נותן לו מתנה או מעניק לו חיבור – זה דבר שאני עושה אותו בידיים. הרגש או האהבה כשלעצמם לא יכולים להתבטא לבדם, ולכן הם צריכים את כלי המעשה של הידיים כדי שיביאו אותם לידי ביטוי.

ועל פי זה יובן למעלה במידת מלכות דאצילות, שמדת החסד שבה הוא כל

יכולות לצייר, לבנות, להכות בפטיש או לתת צדקה.

ופעולה זו המשכה היא, אבל כבר נתגשמה מן המשכות חסד רוחני שבלב לעשות דבר פלוני או ליתן מעות לעני פלוני וכדומה. וכידוע בעניין כלי החסד דאצילות, שהוא הגבלת אור האהבה לעשות חסד כו'. החסד הוא כוח חיצוני של המידה הפנימית שנמצאת בתוך האדם. זאת אומרת שהחסד הוא ביטוי של מידת האהבה הפנימית. האהבה כשלעצמה היא רגש פנימי, אבל היא גם רוצה להתבטא איכשהו – וכשהיא באה לידי ביטוי זה מתרחש על ידי איזשהו מעשה, שהמעשה הזה הוא מעשה החסד, מפני שהוא סוג של נתינה והתקרבות לאיזשהו דבר – וכאמור, זהו הביטוי החיצוני של האהבה הפנימית. כן עוד יושפל כלי החסד שבלב להיות בפעולה גשמית באברי הידיים כו'. האהבה כשלעצמה לא יכולה להתבטא, מפני שהיא בסך הכל רגש שאין לו אמצעי ביצוע. כל אחד יכול להגיד 'אני אוהב', ומצד מסוים גם כשהוא אומר שהוא אוהב הוא מוריד את מדרגת האהבה הפנימית לאיזשהו גילוי. אבל גילוי שלם יותר שלה הוא כאשר עושים איזשהו מעשה; ואין

הראשוניים, ולכוחות הללו יש את השר שממונה עליהם. השר או המלאך הזה הוא בעצם הכוח הפנימי שנותן את החיות והקיום לכוחות ולפעולות הללו. זה כמו שכתוב שלכל עשב ועשב יש מלאך שמכה אותו ואומר לו גדל (בראשית רבה י,ו), כלומר הוא זה שדואג לכך שהעשב הזה יצמח. מכיוון שהקב"ה לא צריך לשלם למלאכים שכר עבודה, אז הוא יכול לעשות שלכל עשב יהיה מלאך משלו שידאג לו, ושהוא זה שנותן לו את הכוח לצמוח.

אם רק נחשוב על זה לרגע, צמיחה היא תופעה מוזרה, וזה לא ברור מאליו שדברים צומחים. מכיוון שהעולם בנוי ככה אנחנו כבר רגילים לזה, אבל למעשה יש הרבה מפלאי או מפעולות העולם שאלו דברים מופלאים שצריך להגיד עליהם: 'יש מישהו שרוצה שהדברים הללו יעבדו כך, שהדברים יתחברו בצורה מסוימת'. מה הכוונה? העניין הוא שאפשר לקחת את כל החומרים שיש בעשב: כך וכך פחמן, כך וכך מימן, כך וכך חמצן וכן הלאה – ולשים אותם בתוך צנצנת, אלא שמה שיקרה הוא שכנראה הצנצנת תישאר צנצנת עם כל הדברים הללו. זאת אומרת שכדי שכל החומרים הללו ירכיבו ביחד צמח ויגרמו לו לצמוח, צריך משהו מיוחד. כדי להעביר את החומרים הגולמיים הללו לצורות מסוימות ומסודרות – שמצד מסוים זה נוגד את האנטרופיה – דרוש מישהו שיעשה את זה באופן אקטיבי. זוהי בעצם הנקודה של 'השר שבגלגל' – של הכוח, של המלאך הקטן שדואג לכך שהדברים

עיקר מקור כוח הפועל בנפעל. הכוח החסד נמצא בתוך המלכות, מכיוון שהמלכות היא כלי העשייה של הקב"ה. זאת אומרת שהאופן שבו מתבטא כוחו של הבורא – או של העושה, מצד אחר – הוא המלכות, שהיא כוח הפועל בנפעל. כמו שכתוב: "כי אמרתי עולם חסד יבנה" כו' (תהילים פט,ג). הבנייה של העולם היא מצד החסד, כלומר הקב"ה מתבטא על ידי זה שהוא בונה עולם חסד, וזה נעשה על ידי המלכות – שהיא מעבירה את הדברים אל עשייה בתוך העולם הזה. אך לפי אופן הנפעל כן ישתלשל אור מדה זו בכלים מכלים שונים כו'. יש את החסד בכללו, והוא מגיע אל המלכות – שהיא כלי הפעולה, כלומר היא הכלי המתווך בין ההוויה הפנימית להוויה החיצונית. אבל גם הכלי המתווך הזה לא עושה דברים בפני עצמו, אלא הוא פועל בתוך אינטראקציה מסוימת עם המציאות. זאת אומרת שכשהשמש זורחת נוצר מסוג מסוים של אינטראקציה של חסד ה' עם המציאות – דרך השמש; עץ צומח הוא ביטוי אחר של אינטראקציה של חסד ה' – עם הזרע באדמה; וגם כשירד גשם זה סוג אחר של חסד ה'. כל אלו הם ביטויים של מלכות ה', והם באים לידי ביטוי בדרכים שונות, על פי הכלים בהם הם מתבטאים. זאת אומרת שיש "כלים מכלים שונים" (אסתר א,ז), שכל אחד מהם מבטא את החסד באופן שונה. ואם כן, עולם העשייה ובפרט גלגל המזלות ששופע ממנו דומם, צומח, חי, ומדבר הגשמי מאוד כידוע. יש את 'הכוחות שבגלגל', שאלו הכוחות הפיזיים

הרי אי אפשר לומר שנלקח חיות שר שבגלגל מכלי החסד שבמלכות דאצילות הראשון, שהרי אין לו ערך כלל לאור החיות העליונה כו'. אלא נלקח בבחינת דרועא ימינא, שהוא על דרך משל חיות אבר היד, שהחסד שבו כפעולה גשמיות לגבי כלי החסד שבלב כו'. ונמצא עולם הבריאה מכלי הפנימי של אור החסד שבלב מלכות כו', ועולם העשייה מכלי השלישי, והיינו מבחינת ידיים עליונים, כמו שכתוב: "אף ידי יסדה ארץ" כו', "ידיך עשוני" כו', ודי לחכימא.

והנה ידוע ממשל הבל הדבור שמתחלק על ידי החמישה מוצאות הפה, שהם אחת"ע מהגרונ כו', והיינו אותיות מנצפ"ך, שמפרידים אותם, ואם לא היה זה הפירוד היה רק קול פשוט ולא היה כח במקבל לקבל איזה שכל מהדבור כו'.

שאלו הן הידיים של מעלה. וכמו שגם כתוב: "ידיך עשוני ויכונוני" כו' (תהילים קיט, עג), ודי לחכימא. הכוחות הללו הן כמו הידיים לגבי האדם: הידיים הן לא עצמיות הנפש, אלא הן כלים שבהם הדברים הפנימיים שבנפש באים לידי ביטוי. זאת אומרת שכשמדובר על הידיים של מעלה הכונה היא לא למהות העליונה, אלא לכוחות שהם הידיים שפועלות בתוך דברים.

כפי שכבר נאמר לפני כן, היד היא בעצם אמצעי ביצוע, מדיום עבור כוח יותר גבוה ויותר מופשט. הכוח הזה עובר בתור דחף ליד ואז היא פועלת בצורה מסוימת, ומעבר לכך יש לה גם אופן מסוים של פעילות כיוון שהיא באה במגע ומתקשרת עם כל החומרים הגשמיים שסביבה. גם בעולמות העליונים יש אותו דבר: ישנם כוחות עליונים שפועלים בתוך העולם, וגם הם צריכים לרדת דרגה אחר דרגה כדי לבטא את זה ש-"עולם חסד יבנה". העולם לא נבנה באופן ישיר על ידי החסד, כמו שגם בעולם שלנו הדברים לא נבנים במישרין על ידי החסד. אנחנו בונים דברים על ידי מעבר בין דרגות שונות, מהכוונה הפנימית של המחשבה או

יגדלו ויצמחו. אנחנו לא מצפים שהמלאך הזה יעשה מופתים גדולים, אבל הוא זה שמחיה את העשב הקטן הזה.

לגבי אותו מלאך, אומר אדמו"ר הזקן: הרי אי אפשר לומר שנלקח חיות שר שבגלגל מכלי החסד שבמלכות דאצילות הראשון.

אי אפשר לומר שהחיות שלו מגיעה ממש מהמלכות שבאצילות, שהרי אין לו ערך כלל לאור החיות העליונה כו'. מה הקשר של המלאך שמחיה את תפוח האדמה, עם כל חשיבותו, למלכות דאצילות? קצת קשה לראות אותו יושב בשמים ונותן חיות לתפוח האדמה, ואם כך – מהיכן יש לשר הזה חיות, ממה הוא חי? אלא הוא נלקח בבחינת דרועא ימינא, שהוא על דרך משל חיות אבר היד, שהחסד שבו כפעולה גשמיות לגבי כלי החסד שבלב כו'. יוצא שמכל דרגה ניתן לרדת לדרגה נוספת שנוצרת כתוצאה מהדרגה הראשונה, עד שמגיעים לדברים שפועלים, יוצרים ונמצאים בתוך העולם שלנו. ונמצא עולם הבריאה מכלי הפנימי של אור החסד שבלב מלכות כו', ועולם העשייה מכלי השלישי, והיינו מבחינת ידיים עליונים, שהם כמו שכתוב: "אף ידי יסדה ארץ" וימיני טיפחה שמיים" כו' (ישעיהו מח, יג),

יודעים לדבר מתוך הניסיון שלהם צריך ללמוד אותם: אם אתה רוצה לבטא דבר כזה וכזה, אז אתה צריך לשים את הלשון שלך בנקודה הזו ולנשוף בעוצמה מסוימת – ואז תצא לך האות ר' או האות ל', וכן הלאה. אבל כשילדים קטנים לומדים לדבר לא צריך להסביר להם בדיוק איפה לשים את הלשון, אלא לומדים מעצמם איך לעשות את זה.

והיינו, זה כמו שיש את אותיות מנצפ"ך, שמפרידים אותם, שהן חמש אותיות שכל אחת מהן מרמזת למוצא אחר של הפה, למרות שהן לא שייכות בעצמן לכל המוצאות. ואם לא היה זה הפירוד היה רק קול פשוט. אם לא היו את כל האמצעים והכלים של הדיבור, את כל המוצאות השונות, תמיד היה רק קול אחד פשוט. ואם לא היה בקול איזושהי מודולציה, הרי שגם לא היה כח במקבל לקבל איזה שכל מהדבור כו'. אם יש מישהו שכל מה שהוא מסוגל לעשות זה להשמיע געייה, אז הוא בעצם לא יכול להגיד מילים אלא רק להשמיע את הנשיפה הזו שלו, שהיא קול ההבל הבסיסי ביותר. אם הוא יכול לעשות איזושהי מודולציה, אז יכול גם להשמיע קול של צעקה – אבל בסופו של דבר, אי אפשר כל כך להבין מה הוא רוצה. מדוע? מפני שבשביל שהדיבור יוכל להיות שימושי, צריך לפרק אותו לחלקים שכל אחד מהם יכול לעמוד לחוד, ושכל חלק יצא בעוצמה מסוימת ובצורה מסוימת, ועל ידי כך יכולות להיווצר אותיות שונות שמרכיבות מילים שונות – שבסופו של דבר יוצרות את הדיבור.

מההרגשה הפנימית של הנפש עד לביטוי בכלי העשייה – שהוא בעצם היד, שהיא זו שיכולה לבצע דברים בתוך המציאות.

הפרדת הכוח העליון למספר כוחות

כעת עובר אדמו"ר הזקן לנקודה נוספת. והנה ידוע ממשל הבל הדבור. איך אנחנו בעצם מדברים? הכוח המניע של הדיבור הוא מה שנקרא ה-'הבל', כלומר נשיפת האוויר שהאדם מוציא מתוך הריאות, שהיא הופכת להיות דיבור. אבל איך הנשיפה הופכת להיות דיבור? אפשר שהנשיפה תהיה לעצמה, אבל זה לא דיבור; אז מה בעצם הופך את הנשיפה לדיבור? הנשיפה הופכת לדיבור על ידי זה שההבל מתחלק על ידי בדקדוק: החמישה מוצאות הפה, שהם האותיות אחה"ע מהגרון כו'. חמש מוצאות הפה הם: גרון, ח"ך, לשון, שיניים ושפתיים. לפעמים המוצאות הללו עובדים לבד ולפעמים ביחד, ומי שרוצה יכול לתרגל בעצמו ולראות שיש קולות שבאים מצירוף של שני מוצאות ויש קולות שבאים ממוצא אחד בלבד, וזה יוצר כל מיני הבדלים מהמקום ממנו הקולות יוצאים ובעוצמה שלהם. הדיבור שלנו בעצם מורכב מההבל שעובר מודולציה, וכך נוצרות המילים, והרבה יותר קל לראות את זה בכלי נשיפה: שם אפשר לראות בקלות איך על ידי זה שסותמים את החור הזה והזה הקול משתנה, מכיוון שהתוצאה של הנשיפה עוברת באופן אחר בכלי. אגב, כשצריכים ללמד אנשים לדבר, למשל אנשים חירשים, מכיוון שהם לא

ובוודאי אין זה הפירוד וההתחלקות בשביל המשפיע עצמו, שהרי הוא מבין השכל עמוק הרבה מכמו שצריך להשפילנה בדבור כו'. אך כדי תועלת המקבל השכל יפרידנה בחמישה מוצאות, ובאותיות ותיבות מחולקים קטנים כו', כדי שיוכל לקבל כו'.

כן על דרך זה החמש אצבעות שביד, הם החמש גבורות המחלקים ומפרידים את כחות פעולת העשייה שבעצם אברי היד, כדי שיהיה פעולת דבר פרטי כמו ציור וכתיבה, או נתינת יד לזולתו כו' – שאם לא האצבעות, אף על פי שכל כח הפעולה היה ביד בשלימות, אבל לא היה שום נפעל ממנה בפרטיו פרטי פעולת כו'. כי הפעולה גשמיות בציור או נתינה היא נפעלת מכח הפועל שביד, והרי זה בחינת מקבל מן המשפיע, על כן צריך להמשפיע בחינת חמש גבורות לחלק ולפרד כח השפע, בשביל תועלת המקבל שהיא פעולה הנפעלת, ודי לחכימא. וזהו ענין האצבעות למעלה, כמו שכתוב: "אצבע אלוקים היא", פירוש: מבחינת ידיים העליונים הנזכר לעיל, שהם כללות כוח פעולת חסד הגשמי להוות מאין ליש מציאות השרים, שהוא בחינת רוחניות הארבעה יסודות, יתפרדו ויתחלקו על ידי החמש גבורות שבאצבעות עליונים, שמחלקים כל שפע הפועל בנפעל כו', ודי לחכימא.

לבנות מילים ומשפטים בעלי משמעות. אילולי הפירוק הזה הקול לא היה יכול לעשות שום דבר, מכיוון שהוא היה נשמע כמו נהמה אחת ארוכה. יש כל מיני בעלי חיים שכנראה אין להם קול, או ששומעים את הקול שלהם לעיתים רחוקות. למשל, לג'רפה יש גרון ארוך, ואם היא הייתה שרה ייתכן שהיא הייתה עושה מודולציה טובה יותר משל הזמיר; אלא שהיא כנראה לא יודעת איך לעשות את זה והיא לא כל כך משמיעה קולות רגילים. הנקודה היא שהעניין של הדיבור ככלי מעבר ותקשורת בין דבר לדבר לא בנוי רק על זה שיש ריאה שמוציאה אוויר, אלא גם על זה שאחרי שהאוויר יוצא מהריאה הוא גם מחולק לחלקים. על ידי זה שההבל הזה מקבל צורות שונות והופעות שונות בחמשת מוצאות הפה, הוא הופך לדיבור שאיתו אפשר לתקשר.

ומוסיף אדמו"ר הזקן: ובוודאי אין זה הפירוד וההתחלקות בשביל המשפיע עצמו. כלומר, הפירוד שיוצר את המילים הוא איננו נחוץ לאיש המדבר – או למשפיע. מדוע? שהרי הוא מבין השכל עמוק הרבה מכמו שצריך להשפילנה בדבור כו'. אם אני חושב על משהו, אני לא זקוק למילים, מכיוון שבעצם המילים והדיבור הם ביסודו של דבר אמצעים של קומוניקציה, של קשר – אבל הם לא אמצעים ששייכים לאדם כשלעצמו. יכול להיות שאם מישהו ישב לבדו הוא יפסיק לדבר, מפני שבעצם אין לו בשביל מה לדבר. אך כדי תועלת המקבל השכל יפרידנה בחמישה מוצאות, ובאותיות ותיבות מחולקים קטנים כו', כדי שיוכל לקבל כו'. אם כן, הדיבור שלנו בנוי על זה שאנחנו יוצרים אותיות וצירופי אותיות, ועל ידי החלקים הנפרדים הללו אפשר

לחלק ולפרד כח השפע, בשביל תועלת המקבל. אם אני רוצה שמישהו יקשיב לי, אני צריך לחלק את הקול שלי לחלקים. באותו אופן, כדי שהיד שלי תוכל להשפיע, כדי שהיא תוכל לעשות משהו – אני צריך את האצבעות שלי, שגם הן מחלקות את כוח המעשה שיש ביד לחלקים. האצבעות בעצם לוקחות את הכוח הגולמי והגשמי שיש ביד, והן יוצרות ממנו כוחות נבדלים, שהצירוף והאיחוד ביניהם יכול לבנות איזושהי פעולה – שהיא פעולה הנפעלת, ודי לחכימא.

הדוגמאות הללו הן בעצם בשביל להסביר את העניין של היד של מעלה. גם היד של מעלה היא בעצם כוח אחד חדגוני, וכדי שהוא יעשה פעולה או עבודה מסוימת הוא צריך להתחלק, כלומר כדי שהיד הזו תפעל ותשפיע לאחרים היא צריכה גם כן לחלק את הכוח הראשוני לכמה כוחות אחרים.

וזהו ענין האצבעות למעלה, כמו שכתוב: **”אצבע אלוקים היא”** (שמות ח, טו), ומהן האצבעות של מעלה? פירוש, הן מגיעות מהכוח של בחינת ידיים העליונים הנזכר לעיל, שהם כללות כוח פעולת חסד הגשמי להוות מאין ליש מציאות השרים, המלאכים, שהוא בחינת רוחניות הארבעה יסודות, שהם יתפרדו ויתחלקו על ידי החמש גבורות שבאצבעות עליונים, שמחלקים כל שפע הפועל בנפעל כו', כל אחת ואחת מחלקת בעצמה, ודי לחכימא. אם כן, בשביל לעשות דבר מסוים אני צריך אצבעות, וכדי לעשות פעולה עוד

העניין של הדיבור הובא כאן כמשל ודוגמה לכך שלא תמיד הכוח הבסיסי יכול לפעול כשלעצמו, בלי שתהיה בו איזושהי חלוקה. הכוח הבסיסי הוא אומנם כולל ומחזיק בתוכו הרבה דברים, אבל זה לא אומר שהוא בהכרח יוכל לעשות משהו, להביא את עצמו לידי ביטוי. למשל, כדי שיהיה דיבור הקול נדרש לאיזושהי מודולציה. כן על דרך זה החמש אצבעות שביד, הם החמש גבורות המחלקים ומפרידים את כחות פעולת העשייה שבעצם אברי היד, כדי שיהיה פעולת דבר פרטי. למה יש לנו אצבעות? מפני שהאצבעות לוקחות את הכוח של היד ועושות בו מודולציה. זאת אומרת שכשם שיש את חמשת מוצאות הפה שעושות מודולציה להבל שיוצא מהריאות, כך חמש האצבעות יוצרת איזושהו מבנה או צירוף מסוים, ועל ידי זה היא בונה ויוצרת דברים. כמו למשל ציור וכתובה, כלומר מי שרוצה לצייר צריך להחזיק את האצבעות שלו בצורה מסוימת, או נתינת יד לזולתו כו' – שאם לא האצבעות, אף על פי שכל כח הפעולה היה ביד בשלימות, אבל לא היה שום נפעל ממנה בפרטיו פרטי פעולת היד כו'. מי שאין לו אצבעות לא יכול לעשות כל מיני דברים, הוא יכול לעשות רק כל מיני דברים מגושמים, מפני שאין לו את החלוקה – כפי שמי שלא יכול לחלק את הדיבור לחמש מוצאות הפה, בעצם לא יכול לדבר.

כי הפעולה גשמיות, הפעולה הגשמית בציור או נתינה היא נפעלת מכח הפועל שביד, והרי זה בחינת מקבל מן המשפיע, על כן צריך להמשפיע בחינת חמש גבורות

להתפעל מהם, ואפשר לראות איך הם לומדים להשתמש בידיים שלהם. הם לומדים את זה לאט-לאט, עד לגבול הדברים שהם יכולים לעשות לבד. כמו בכל דבר אחר, הלימוד מספיק עד לרמה מסוימת, אבל עבור פעולות יותר משוכללות עבר צריך ללכת ללמוד ולעשות תרגילים. למשל, כדי להקיש את הכפית בכוס הילד לא צריך ללמוד דבר והוא יכול לעשות את זה בכוחות עצמו, אבל כדי לנגן בפסנתר – הוא כנראה יצטרך להשקיע קצת יותר. הנקודה היא שהדיון כאן נוגע בעצם לכל העולמות, ולמרות שיש יחס מסוים בין העולמות אפשר לראות שככל שעולים למעלה הרי שרמת התחכום שיש בכל דבר ודבר הולכת ועולה – בהתאם לתוצאה שאמורה להיות שם. זאת אומרת שאם יש תוצאה מורכבת אז היא גם דורשת את ההתייחסות והלימוד המתאימים. לכן, גם אם הדברים עומדים ביחסים דומים אחד לשני, ואפשר לחלק גם למעלה וגם למטה לכוחות כלליים וכוחות פרטיים, הרי שהאופן שבו הדברים עובדים ורמת המורכבות והתחכום שלהם יכולה להיות שונה.

יותר פרטית ומסוימת החלוקה בין האצבעות עוד יותר נדרשת.

סיכום

עד כאן דובר דיברנו על ידיים, ציפורניים, שערות וכן הלאה – ממש תחושה של מכון יופי – ועל התפקיד של כל אחד מהם ועל מה שהם עושים. אדמו"ר הזקן גם דיבר על כך שכשם שהדברים הללו פועלים בצורה מסוימת ובאופן מסוים למטה, כך הם גם פועלים למעלה. זהו בעצם המודל של "מבשרי אחזה אלו-ה" (איוב יט, כו), שמדובר עליו בהרבה מאוד מקומות. אנחנו אמנם לא מודל מושלם, אבל זה איזשהו מודל שבעזרתו אפשר להבין מה שקורה למעלה. הרבה פעמים מה שקורה למעלה מתואר באותן המילים של מה שקורה למטה, ולכן על ידי זה שמבינים כיצד הדברים עובדים ב-'בשרי', כיצד הדברים מתרחשים אצלנו בעולם באופן כללי, אפשר להבין את היחסיים הבסיסיים והכלליים בין הפועל והנפעל, בין הכוח הפרטי לכוח הכללי, בין האצבע והיד – שהם בעצם סוג אחד של יחסים שהוא בא לידי ביטוי ברמות שונות; לא בידיים שלי, אלא בידיים אחרות.

רק להעיר לגבי העניין הזה: להסתכל על תינוקות זה דבר מאוד מלבב, ואפשר ממש

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: ₪ 2

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

